TyBA - Sem V

English

Pages - 9

April - 2024

TYBA - sem V - English

(3 Hours) Total Marks: 100

NB. 1. Attempt all Five questions.
2. All questions carry equal marks.
3. Answers should be relevant to the questions attempted.

Q.1. **A.** Explore the evolution of English Studies in India. **20**

OR

B. Comment on the impact of Mahatma Gandhi and his principles on Indian English Novel.

OR

C. Write short notes on ANY TWO of the following.

i. Depiction of horror, ethos and pathos of partition in the Partition Novels
ii. Postcolonial Novelists
iii. Themes of Dalit Novelists
iv. Indian Diaspora

Q.2. **A.** Discuss the theme of love and partition in Khushwant Singh's *Train to Pakistan*. **20**

OR

B. Critically analyze the character of Juggut Singh in Khushwant Singh's *Train to Pakistan*.

OR

C. How does Kiran Desai's *The Inheritance of Loss* portray the impact of colonialism on the characters and their identities?

OR

D. Sketch the character of Biju and his experiences as an immigrant in the United States in Kiran Desai's *The Inheritance of Loss*.

Q.3. **A.** Critically evaluate and comment on the patriarchal society in Tagore's *The Wife's Letter*. **20**

OR

B. Discuss the theme of story-telling in Mulk Raj Anand's *The Liar*.

F257236C2664CEF06038A3ED38A8B563

Q.4. **A.** Write short notes on ANY TWO of the following: **20**

i. Mano Majra in *Train to Pakistan*
ii. Iqbal Singh
iii. Love story of Juggut Singh and Nooran
iv. Historical context of *Train to Pakistan*

OR

B. Write short notes on **ANY TWO** of the following: **20**

i. The Setting of the novel *The Inheritance of Loss*
ii. Gyan and Sai's romantic relationship
iii. Theme of Social and Economic Inequality
iv. The Judge

Q.5. Write short notes on **ANY TWO** of the following: **20**

i. The Municipal Chairman in *The Lawley Road*
ii. Plight of the depressed class in *The Poisoned Bread*
iii. Mr. Kapasi as the interpreter in *Interpreter of Maladies*
iv. Character of Deepak in Divakaruni's *Doors*

F257236C2664CEF06038A3ED38A8B563

TY BA Sem V

Time: 2:30 Hours Marks: 80

N.B: 1. Attempt all four questions.

2. Figures to the right indicate maximum marks.

3. Mark all the labels in INK for Qs 2,3, and 4.

4. Use either bracketing or tree diagrams for the grammar questions.

Q.1. Write short notes on the following: (any two) 20

i. Organs of Speech

ii. Differences between Human and Animal Communication

iii. Evolution of Modern English

iv. Major Conventions of English Spelling

Q.2. A) Identify the intonation in the following sentences and mark the stress in them. 10

i. You can see me after ten.

ii. You have done well, haven't you?

iii. You ought to keep on trying.

iv. Can you come tomorrow?

v. What can I do for you?

B) Transcribe the following lines using phonetic symbols for vowels and consonants. 10

What are days for?

Days are where we live.

They come, they wake us

Time and time over.

They are to be happy in:

Where can we live but days?

E8C6FFDEB4C489507D86F08973C0695F

Q.3. A) Attempt a morphological analysis of the following words by showing the affix/es and type/s of affix/es taken. **10**

i. discharged
ii. recalculation
iii. geographically
iv. danced

B) Pick out the verb phrases from the following sentences and identify the various aspects (Modality, Perfective, Progressive and Passive). **10**

i. Has Remo D'Souza finished his rehearsal?
ii. Virat had been watching the cricket match yesterday.
iii. Amir is not playing roles in the cinema, these days.
iv. Peace had been frequently preached by Siddhartha.
v. Sangita would have been studying for her exams.
vi. The speech might have been delivered by Akbar.

Q.4. Identify the forms of the following phrases by giving form and function labels to all the elements they contain. **20**

i. more eagerly than her husband
ii. rather too hot for this weather
iii. too beautiful for praise
iv. these last three new cotton jeans
v. those very advanced smartphones
vi. very crafty indeed
vii. the computer, an easy means of processing data
viii. Mary's recipe book in the kitchen
ix. the big and beautiful flowers in the garden

****

E8C6FFDEB4C489507D86F08973C0695F

Time : 3 hours Marks: 100

N.B.: **All questions are compulsory.**
Figures to the right indicate maximum marks.

1. A) Critically analyse the use of expressionism in British drama. 20

OR

B) Discuss in detail the impact of post-modernism on British drama and poetry. 20

OR

C) Write short notes on any two of the following 20

i. Revival of poetic drama
ii. Irish movement
iii. World war I poetry
iv. Impact of early modernism on British literature

2. A) Discuss the theme of martyrdom in *Murder in the Cathedral*. 20

OR

B) Write a detailed note on Eliot's use of the Chorus in *Murder in the Cathedral*. 20

OR

A) "Pinter's *Birthday Party* presents the conflict between the individual and his ideas or values, the individual and his environment and the individual and other individuals." Explain the statement. 20

OR

B) In what way is Harold Pinter's play *The Birthday Party* absurdist? Explain. 20

3. A) Comment in detail on 'Fern Hill' by Dylan Thomas as a poem exploring nostalgia and childhood memories. 20

OR

B) Explain how Imtiaz Dharker voices feminist concerns through her poem 'A Century Later.'

4. A) Write short notes on any two of the following. 20

i. Thomas Becket as a Chancellor
ii. The Tempters
iii. The Three priests
iv. Ritualistic element in *Murder in the Cathedral*

OR

B) Write short notes on any two of the following. 20

i. Meg Boles
ii. *Birthday Party*, a comedy of danger
iii. Surrealistic influence in *Birthday Party*
iv. Stanley's descent towards insanity

8800096A7F25342DD6B57498F189BB4B

5. Write short notes on any two of the following. 20
   i. Mythological references in 'Leda and the Swan'
   ii. Significance of the title 'Strange Meeting'
   iii. Significance of the title 'The Trick'
   iv. Theme of 'Stop All the Clocks'

****

8800096A7F25342DD6B57498F189BB4B

CBSC (7)

Paper / Subject Code: 97259 / English VIII : Contemporary American Literature-I (R-2023)

TYBA - sem v - English

Time: 3 hours Marks: 100

Please ensure that you have received the correct question paper.

Instructions:

1. Attempt all five questions.
2. All questions carry equal marks.
3. Answers should be relevant to the questions attempted.

Q.1 A "Multiculturalism in American literature refers to the experiences, histories and identities of various cultural groups in American society." Illustrate. 20

OR

B Explain the prominent features of contemporary American poetry.

OR

C Write short notes on **Any Two** of the following:

a) Beat Generation
b) Broadway and Off-Broadway Theatre
c) Black Art Movement
d) Confessional Poetry

Q. 2. A. "Edward Albee's Who is Afraid of Virginia Woolf is reflection alienation and disillusionment" Do you believe? Justify. 20

OR

B. Discuss husband wife relationship portrayed in Edward Albee's Who is Afraid of Virginia Woolf 20

OR

A. Critically analyze the thematic concerns in Neil Simon's Odd Couple. 20

OR

B. Examine the character of Felix as a protagonist in Odd Couple. 20

Q. 3. A. Discuss the theme of environmental degradation and reality versus fantasy reflected in Allen Ginsberg's Homework and Wild Orphan. 20

OR

B. Comment on feminist elements in Meena Alexander's Muse and House of Thousand Doors. 20

Q. 4. Write Short Notes on **Any Two** of the following: 20

a) Martha
b) Honey
c) Failure of Communication in the Play
d) Significance of the Title Who is Afraid of Virginia Woolf

OR

4. Write Short Notes on **Any Two** of the following: 20

a) Oscar
b) Pigeon Sisters
c) Element of Humor in Odd Couple
d) Depiction of Order and Disorder in Odd Couple

1C0DE041CAD9A147A5CD2D79769D2653

5. Write Short Notes on **Any Two** of the following: 20
   a) Themes in Phenomenal Woman
   b) Importance of Gender in Power
   c) Confessional Elements in For the Union Dead
   d) Memories of the Past in From a Survivor

****

1C0DE041CAD9A147A5CD2D79769D2653

(9)

CBSC.

Paper / Subject Code: 97262 / English IX C : Teaching Methods for English-I (R-2023)

TYBA - Sem V - English

(3 Hours) Marks- 80

Instructions:

1. **Attempt all four questions.**
2. **All questions carry equal marks.**

Q.1. Write short notes on **any four** of the following. 20

a) English as a Foreign Language (ELF)
b) English as a Second Language (ESL)
c) British English
d) American English
e) General Indian English
f) Status of English in Indian education System

Q.2.(A.) Explain the term Language acquisition. Elaborate on various characteristics of language learners. 20

OR

(B.) How does Motivation empower the learners with better learning acquisitions? Write in detail on significance of motivation in the process of second language learning.

Q.3. (A.) Define the term multi-language teaching learning. Write a long note on different multi-lingual approaches and their implications in the process of language acquisitions. 20

OR

(B.) Write a detailed note on Blended approaches of teaching and learning.

Q.4. A) Write short notes on **any one** of the following. 10

a) First language acquisition
b) Motivations for language learners

B) Write short notes on **any one** of the following. 10

a) Communicative Approach
b) Media and ICT in Language classroom

.....

3CF1EB5EDE6ACF38A261C3DD50F3CFB5

TyBA - Sem V

Economics

April - 2024

Pages - 48

Time: 3 Hours Marks: 100

Notice : 1) All Question are Compulsory.
2) Each Question Carries 20 Marks.
3) Draw Diagram Wherever necessary.

Q.1. Attempt ANY TWO of the following questions. **(20)**

A. Write the difference between Internal and International Trade.

B. Explain the Adam Smith's Theory of International Trade.

C. Evaluate the Hecksher Ohlin Theory of International Trade.

Q.2. Attempt ANY TWO of the following questions. **(20)**

A. Write the difference between Balance of Trade and Balance of Payment.

B. Explain the Purchasing Power Parity Theory.

C. Discuss the case for and against the free trade policy.

Q.3. Attempt ANY TWO of the following questions. **(20)**

A. Write functions of Foreign Exchange Market.

B. Explain the components of Foreign Exchange Reserve.

C. Write a note of MNCs.

Q.4. Attempt ANY TWO of the following questions. **(20)**

A. Discuss the functions of World Bank.

B. Explain the objectives of WTO.

C. Write a note on SAARC.

Q.5. Write explanatory notes on: **(20)**

a. Leontief's Paradox

b. Offer Curves

c. SWAP Market

d. European Union (EU)

OR

Choose the correct option for the following questions. **(20)**

1. The trade between two countries is called as -------.

A. International

B. Inte-regional trade

C. Local trade

D. Commodity trade

2. Import of External goods and services ------- financial wealth.

A. Grows

B. Stables

C. Reduces

D. Fluctuates

4CF04153B9DAB6E62347BDF94798996A

3. Leontief paradox is bound to
A. Ricardo's international trade experiment
B. Harberler's international test
C. Ohlin's international trade experimental test
D. Adam Smith's international trade

4. According to Adam Smith ------ is the main feature of international trade.
A. Equal difference in cost
B. Absolute difference in cost
C. Comparative difference in cost
D. Exchange rate

5. Gains from International Trade leads to -----.
A. Expansion of Markets
B. Increase in National Income
C. World Welfare
D. Free Trade

6. Terms of trade are favorable if the current index in comparison to the base year index is ___.
A. More
B. Less
C. Equal
D. Fluctuating

7. Single factorial terms of trade takes into account changes in _____.
A. Export prices
B. Efficiency of factors of production of export goods
C. Import prices
D. Demand for imports

8. The concept of Reciprocal Demand was introduced by _____.
A. J. S. Mill
B. J. M. Keynes
C. G. S. Dorrance
D. F.W.Taussig

9. Tariff rate quotas are _____.
A. Combination of tariffs and quotas
B. Based on the value of the traded commodity only
C. Based on the quantity or volume of the quantity only
D. Low tariff rate on an initial quantity of import within the quota limit and very high tariff rate on imports above the initial quantity

4CF04153B9DAB6E62347BDF94798996A

10. Theory of Purchasing Power Parity
A. Neglects capital account transactions
B. Includes transportation cost
C. Includes prices of non-traded goods
D. Applies only in short run

11. Which of the following is the basic function of foreign exchange market?
A. Transfer of purchasing power
B. Credit Supply
C. Promotion to international trade
D. Establishing parity in currency rates

12. Which transaction is included in the current exchange rate?
A. Present
B. Past
C. Future
D. Goods Based

13. Who promotes foreign trade by resolving foreign exchange related transactions and debts?
A. Central bank
B. Import - Export Bank
C. Merchant Bank
D. Broker

14. The SWAP rate is always expressed in ———-.
A. Month
B. Week
C. Year
D.Day

15. Multinational companies are an example of which of the following markets?
A. Oligopoly
B. Duplication
C. Monopoly
D. Duopoly

16. Financial year of IMF begins from the ----------.
A.1st May
B.1st April
C.1st December
D. 1st November

4CF04153B9DAB6E62347BDF94798996A

17. According to world bank agreement of 1945, The authorised capital of the bank was fixed at ------ crore dollar.
A. 1000
B. 2000
C. 3000
D. 4000

18. Intellectual Property Rights were first intoduced in which conference/round?
A. Uruguay round
B. Doha round
C. Kennedy round
D. Tokyo round

19. European Economic community was established by signing memorandum of understanding at -------.
A. Washington
B. Rome
C. Japan
D. India

20. Full form of NAFTA is -----.
A. North Atlantic Free Trade Agreement
B. North American Free Trade Agreement
C. North Atlantic Free Trade Area
D. North American Free Trade Area

****

वेळ: ३ तास गुण: १००

सूचना:

१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. २०

अ) अंतर्गत आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील फरक लिहा.

ब) ॲडम स्मिथचा आंतरराष्ट्रीय व्यापार सिद्धांत स्पष्ट करा.

क) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या हेक्चर ओहलिन सिद्धांताचे मूल्यमापन करा

प्र.२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. २०

अ) व्यापार तोल आणि व्यवहार शेष यामधील फरक लिहा.

ब) खरेदीशक्ती समता सिद्धांत स्पष्ट करा.

क) मुक्त व्यापार धोरणाच्या बाजूने आणि विरुद्ध प्रकरणाची चर्चा करा.

प्र.३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. २०

अ) विदेशी चलन बाजाराची कार्ये लिहा.

ब) परकीय चलन राखीव घटकांचे स्पष्टीकरण करा.

क) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांवर टिप लिहा.

प्र.४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. २०

अ) जागतिक बँकेच्या कार्याची चर्चा करा.

ब) WTO ची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

क) SAARC वर टिप लिहा

प्र.५. स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा २०

अ) लिओन्टीफचा विरोधाभास

ब) प्रस्ताव वक्र

क) स्वॅप मार्केट

ड) युरोपियन युनियन (EU)

किंवा

प्र.५. खालील पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडा. २०

१. दोन देशांमधील व्यापाराला ------- म्हणतात.

अ. आंतरराष्ट्रीय व्यापार

ब. आंतर-प्रादेशिक व्यापार

क. स्थानिक व्यापार

ड. वस्तू व्यापार

२. वाढ्य वस्तू आणि सेवांची आयात आर्थिक मंदी ------
अ. वाढवते
ब. स्थिर ठेवते
क. कमी करते
ड. वर उतार निर्माण करते

३. लिऔन्टीफचा विरोधाभास शी ------- बांधील आहे.
अ. रिकार्डोचा आंतरराष्ट्रीय व्यापार प्रयोग
ब. हार्बलरची आंतरराष्ट्रीय चाचणी
क. ओहलिनची आंतरराष्ट्रीय व्यापार प्रायोगिक चाचणी
ड. अॅडम स्मिथचा आंतरराष्ट्रीय व्यापार

४. अॅडम स्मिथच्या मते ------ हे आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे मुख्य वैशिष्ट्य आहे.
अ. किमतीत समान फरक
ब. किमतीत पूर्ण फरक
क. किंमतीतील तुलनात्मक फरक
ड. विनिमय दर

५. आंतरराष्ट्रीय व्यापारातून मिळणारा फायदा ----- मुळे होतो.
अ. बाजारपेठेचा विस्तार
ब. राष्ट्रीय उत्पन्नात वाढ
क. विश्वकल्याण
ड. मुक्त व्यापार

६. आधार वर्षाच्या निर्देशांकाच्या तुलनेत सध्याचा निर्देशांक ___ असल्यास व्यापाराच्या अटी अनुकूल आहेत.
अ. अधिक
ब. कमी
क. समान
ड. चढउतार

७. व्यापाराच्या एकल घटक अटी _____ मधील बदल विचारात घेतात.
अ. निर्यात किमती
ब. निर्यात मालाच्या उत्पादनाच्या घटकांची कार्यक्षमता
क. आयात किमती
ड. आयातीची मागणी

८. परस्पर मागणीची संकल्पना _____ यांनी मांडली.
अ जे एस मिल
ब. जे. एम. केन्स
क. जी. एस. डोरेन्स
ड. एफ डब्लू टोसिंग

१० क्रयशक्ती समता सिद्धांतात
अ. आडवळणी खर्चाकडे दुर्लक्ष
ब. वाहतूक खर्च समाविष्ट आहे
क. गैर-व्यापारिक वस्तूंच्या किमतींचा समावेश होतो
ड. अल्पावधीतच लागू होतो

११. खालीलपैकी कोणते विदेशी चलन बाजाराचे मूलभूत कार्य आहे?
अ. क्रयशक्तीचे हस्तांतरण
ब. पत पुरवठा
क. आंतरराष्ट्रीय व्यापाराला प्रोत्साहन
ड. चलन दरांमध्ये समानता प्रस्थापित करणे

१२. संध्याच्या विनिमय दरामध्ये कोणता व्यवहार समाविष्ट आहे?
अ. भेटवस्तू
ब. भूतकाळ
क. भविष्य
ड. वस्तूंवर आधारित

१३. परकीय चलनाशी संबंधित व्यवहार आणि कर्जे सोडवून परदेशी व्यापाराला कोण प्रोत्साहन देते?
अ. मध्यवर्ती बँक
ब. आयात - निर्यात बँक
क. मर्चंट बँक
ड. दलाल

१४. स्वॅप दर नेहमी ------ मध्ये व्यक्त केला जातो.
अ. महिना
ब. आठवडा
क. वर्ष
ड. दिवस

१५. बहुराष्ट्रीय कंपन्या खालीलपैकी कोणत्या बाजारपेठेचे उदाहरण आहेत?
अ. अल्पाधिकार
ब. डुप्लिकेशन
क. मक्तेदारी
ड. द्वयाधीकार

१५. IMF चे आर्थिक वर्ष ------ पासून सुरू होते.
अ. १ मे
ब. १ एप्रिल
क. १ डिसेंबर
ड. १ नोव्हेंबर

१७. १९४५ च्या जागतिक बँकेच्या करारानुसार, बँकेचे अधिकृत भांडवल ------ कोटी डॉलर निश्चित करण्यात आले.
अ. १०००
ब. २०००
क. ३०००
ड. ४०००

१८. बौद्धिक सपदा अधिकार प्रथम कोणत्या परिषदेत/फेरीमध्ये लागू करण्यात आले?
अ. उरुग्वे फेरी
ब. दोहा फेरी
क. केनेडी फेरी
ड. टोकियो फेरी

१९. युरोपियन आर्थिक समुदायाची स्थापना ------- येथे सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी करून झाली.
अ. वॉशिंग्टन
ब. रोम
क. जपान
ड. भारत

२०. NAFTA चे पूर्ण रूप ----- आहे.
अ. उत्तर अटलांटिक मुक्त व्यापार करार
ब. उत्तर अमेरिकन मुक्त व्यापार करार
क. उत्तर अटलांटिक मुक्त व्यापार क्षेत्र
ड. उत्तर अमेरिकन मुक्त व्यापार क्षेत्र

****

4CF04153B9DAB6E62347BDF94798996A

CBSC

TYBA - Sem V - Economics

Time : 3 Hours Total Marks: 100

Instructions: 1. All the questions are compulsory
2. Figures to the right indicate full mark
3. Draw neat diagrams wherever necessary

Q.1 Answer **any Two** of the following. **20**

a) Discuss the Walrasian general equilibrium theory.

b) Explain Pareto optimality marginal condition of efficiency in exchange.

c) Describe Arrow's impossibility theorem.

Q.2 Answer **any Two** of the following. **20**

a) Explain the meaning features of monopoly market.

b) What is the price discrimination? State various degrees of price discrimination.

c) Explain the concept of product differentiation in monopolistic competition.

Q.3 Answer **any Two** of the following. **20**

a) Explain the Cournots model of oligopoly.

b) Define Price Leadership and discuss the low cost firm Price Leadership Model.

c) Describe the 'Prisoner's Dilemma' strategy in game theory.

Q.4 Answer **any Two** of the following. **20**

a) Explain the significance of economics of search.

b) Discuss the principal-agent problem.

c) State what is the problem of adverse selection and suggest various measures to reduce adverse selection

Q.5 Write notes (**Any Two**). **20**

a) Pareto optimality and perfect competition

b) Excess capacity in monopolistic competition.

c) Centralized cartel

d) Lemons market

OR

F257236C2664CEF06038A3ED388B6AA5

Q.5 Choose the correct alternatives of the following.

1. ---------- analysis deals with the equilibrium of the entire organization of consumers, producer's, firms and industries in an economy.
   a) General equilibrium
   b) Partial equilibrium
   c) Business cycle
   d) Rational expectation

2. Theory of general equilibrium introduced by --------
   a) Alfred Weber
   b) Doctor Marshall
   c) Leon Walars
   d) Joseph Schumpeter

3. Pareto analysis ignores changes ------- in the economy.
   a) In production
   b) In supply
   c) In Technical
   d) In Demand

4 In an Edgeworth box the ---------- is the set of tangency points between the indifference curves of the two consumers.
   a) The demand curve
   b) The contract curve
   c) The supply curve
   d) Phillips curve

5. Equilibrium of production is efficient allocation of resources among -------
   a) Consumers
   b) Firms
   c) Labours
   d) Capital

6 AR & MR curves under monopoly are ----------
   a) Horizontal
   b) Upward sloping
   c) Downward sloping
   d) Vertical

7 Which of the following is the fundamental source of monopoly power?
   a) Perfectly elastic demand
   b) Perfectly inelastic demand
   c) Unitary elastic demand
   d) Barriers to entry of the new firms

8 Which of the following is the objective of price discrimination?
   a) Maintaining Huge stocks
   b) To earn maximum profits
   c) Enjoying the economies of scale
   d) Establishing equity through pricing

9 Consumers are more exploited in the ….. price discrimination situation.
   a) Second degree
   b) First degree

F257236C2664CEF06038A3ED388B6AA5

c) Third degree
d) Fourth degree

10 ------- refers to differentiating products on the basis of brand, size, colour, Shape etc.
a) Product differentiation
b) Product diversification
c) Product war
d) Price discrimination

11 In Cournot's model, each producer ultimately produces ------- of the total output.
a) 1/5
b) 1/4
c) 1/3
d) 1/2

12 ------- is a form of imperfect collusive oligopoly.
a) Centralized Cartel
b) Market Sharing Cartel
c) Price Leadership
d) Product Leadership

13 Which of the following is a non-zero sum game?
a) Chess
b) Prisoner's Dilemma
c) Cartel
d) Competition in duopoly

14. In a non-collusive oligopoly price is___
a) Rigid
b) High
c) Low
d) Flexible

15 In game theory, a choice that is optimal for a firm no matter what its competitors do is referred to as -----
a) The dominant strategy.
b) The game-winning choice.
c) Prisoners dilemma
d) Nash Equilibrium

16 Consumers are always in search of ------
a) Cheap product
b) Expensive product
c) Worst product
d) Old product

17 Asymmetric information can cause ----- problem
A) Market failure
b) Government failure
c) Market operations
d) Market profit

18 Lemons market is the market for _____
a) Defective products
b) Good products

F257236C2664CEF06038A3ED388B6AA5

c) Sellers
d) Byers

19. Which of the following business is related to the moral hazard problem?
    a) Bank business
    b) Insurance business
    c) Construction business
    d) Industry business

20 -------- use to help buyers evaluate the quality of products.
    a) Demand
    b) Markets signals
    c) Supply
    d) Expenditure

****

F257236C2664CEF06038A3ED388B6AA5

वेळ : ३ तास एकूण गुण: १००

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत

२. उजवीकडील अंक एकूण गुण दर्शवितात

३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा. २०

अ) वॉलरास्च्या सर्वसाधारण समतोल सिद्धांताची चर्चा करा.

ब) विनिमयाच्या संदर्भात पॅरोटो महत्तमतेच्या सीमान्त अटीचे स्पष्टीकरण दया

क) ॲरोच्या अशक्यता प्रमेयाचे वर्णन करा.

प्र.२. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा. २०

अ) मक्तेदारी बाजाराचा अर्थ व वैशिष्टये विशद करा.

ब) मूल्यविभेद म्हणजे काय? मूल्यविभेदाच्या विविध श्रेणी सांगा.

क) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील वस्तू विभेद संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.३ खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा. २०

अ) अल्पजनाधीकारातील कुर्नोचे प्रतिमान स्पष्ट करा.

ब) किंमत नेतृत्वाची व्याख्या देवून अल्प खर्च किंमत नेतृत्व प्रतिमानाची चर्चा करा.

क) खेळ सिद्धांतातील 'कैद्याचा पेचप्रसंग' डावपेचाचे वर्णन करा.

प्र.४. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा. २०

अ) शोधाच्या अर्थशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) मालक- प्रतिनिधी समस्येची चर्चा करा.

क) प्रतिकूल निवडीची समस्या म्हणजे काय? प्रतिकूल निवड समस्या कमी करण्यासाठी विविध उपाय सुचवा.

प्र.५. टीपा लिहा **(कोणतेही दोन)** २०

अ) पॅरोटो महत्तमता आणि पूर्ण स्पर्धा

ब) मक्तेदारी युक्त स्पर्धेतील अतिरिक्त क्षमता

क) केंद्रीकृत कार्टेल

ड) लेमन्स बाजार

किंवा

F257236C2664CEF06038A3ED388B6AA5

प्र.५ खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा.

१. ..... विश्लेषण अर्थव्यवस्थेतील ग्राहक, उत्पादक, कंपन्या आणि उद्योगांच्या संपूर्ण संघटनेच्या समतोलतेशी संबंधित आहे.

अ) सामान्य समतोल

b) आंशिक समतोल

c) व्यवसाय चक्र

ड) तर्कशुद्ध अपेक्षा

२. सार्वत्रिक संतुलन सिद्धांत -------- यांनी विकसित केला.

अ) आल्फ्रेड वेबर

ब) डॉक्टर मार्शल

क)लिआन वॉलरास

ड) जोसेफ शुम्पिटर

३ पॅरेटो विश्लेषण अर्थव्यवस्थेतील --------- बदलांकडे दुर्लक्ष करते.

अ) उत्पादनातील

ब) पुरवठ्यातील

क) तंत्रज्ञानातील

ड) मागणीतील

४. एजवर्थ बॉक्समध्ये ------- हा दोन उपभोक्त्यांच्या समवृत्ती वक्रांमधील स्पर्श बिंदूंचा संच असतो

अ) मागणी वक्र

ब) करार वक्र

क) पुरवठा वक्र

ड) फिलिप्स वक्र

५ उत्पादनाचा समतोल म्हणजे ------- संसाधनांचे कार्यक्षम वाटप होय.

अ) उपभोक्त्यांमधील

ब) पेढ्यांमधील

क) श्रमिकांमधील

ड) भांडवलामधील

६. मक्तेदारी अंतर्गत AR आणि MR वक्र ---------- असतात.

अ) क्षैतिज समांतर

ब) ऊर्ध्वगामी उतार

क) खालच्या दिशेने उतार

ड) उभे

F257236C2664CEF06038A3ED388B6AA5

७ खालीलपैकी एकाधिकार शक्तीचा मूलभूत स्रोत कोणता आहे?

अ) पूर्ण लवचिक मागणी

ब) पूर्ण अलवचिक मागणी

क) एकक लवचिक मागणी

ड) नवीन कंपन्यांच्या प्रवेशासाठी अडथळे

८. किंमत भेदभावाचा उद्देश खालीलपैकी कोणता आहे?

अ) प्रचंड साठा राखणे

ब) जास्तीत जास्त नफा मिळवणे

क) प्रमाणाचे बचातींचा आनंद घेणे

ड) किंमतीद्वारे समता प्रस्थापित करणे

९. .... मूल्यभेदाच्या परिस्थितीत ग्राहकांचे अधिक शोषण होते.

अ) द्वितीय श्रेणी

ब) प्रथम श्रेणी

क) तृतीय श्रेणी

ड) चतुर्थ श्रेणी

१०. ------ हे ब्रँड, आकार, रंग, आकार इत्यादींच्या आधारावर उत्पादनांमध्ये फरक करणे संदर्भित करते.

अ) उत्पादन भिन्नता

ब) वस्तुभेद

क) उत्पादन युद्ध

ड) किमतीत भेदभाव

११. कुर्नोट प्रतिमानामध्ये, प्रत्येक उत्पादक शेवटी एकूण उत्पादनाच्या ------- उत्पादन करतो.

अ) १/५

ब) १/४

क) १/३

ड) १/२

१२ ------- हे अपूर्ण संगनमत अल्पाधिकाराचे एक रूप आहे.

अ) केंद्रीकृत कार्टेल

ब) मार्केट शेअरिंग कार्टेल

क) किंमत नेतृत्व

ड) उत्पादन नेतृत्व

F257236C2664CEF06038A3ED388B6AA5

१३ खालीलपैकी कोणता अशुन्य बेरीज खेळ आहे?

अ) बुद्धिबळ

ब) कैद्यांची कोंडी

क) कार्टेल

ड) द्व्याधिकारातील स्पर्धा

१४ असंगमत अल्पधीकारातीलकिंमत ----- असते.

अ) ताठर

ब) उच्च

क) कमी

ड) लवचीक

१५ खेळ सिंद्धातामध्ये , प्रतिस्पर्धी काय निर्णय घेतो याचा विचार न करता पेढीला स्वतःचा निर्णय उपलब्ध असणे म्हणजे ------ होय.

अ) प्रभावी व्यूह

ब) खेळ जिंकण्याची निवड

क) कैद्याची कोंडी

ड) नॅश समतोल

१६ ग्राहक नेहमी ----- च्या शोधात असतात

अ) स्वस्त उत्पादन

ब) महाग उत्पादन

क) सर्वात वाईट उत्पादन

ड) जुने उत्पादन

१७. विषम माहिती ----- समस्या निर्माण करू शकते

अ) बाजार अपयश

ब) सरकार अपयश

क) बाजारातील कामकाज

ड) बाजारातील नफा

१८ लेमन्स बाजार _____ चा बाजार आहे

अ) सदोष उत्पादने

ब) चांगली उत्पादने

क) विक्रेते

ड) ग्राहक

F257236C2664CEF06038A3ED388B6AA5

१९ 'खालीलपैकी कोणता व्यवसाय नैतिक धोक्याच्या समस्येशी संबंधित आहे?

अ) बँक व्यवसाय

ब) विमा व्यवसाय

क) बांधकाम व्यवसाय

ड) उद्योग व्यवसाय

२० खरेदीदारांना उत्पादनांच्या गुणवत्तेचे मूल्यांकन करण्यात मदत करण्यासाठी ------वापरतात.

अ) मागणी

ब) बाजार संकेत

क) पुरवठा

ड) खर्च

****

F257236C2664CEF06038A3ED388B6AA5

T4BA sem V

• Time: 3 Hours • Marks: 100

N.B: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1. Attempt ANY TWO of the following questions. **(20)**
(A) Write distinction between Economic Growth and Development.
(B) Explain the concept of Gender Development Index.
(C) Discuss the Sen's Capability Approach.

Q.2 Attempt ANY TWO of the following questions **(20)**
(A) Describe in detail the three indivisibilities of Big Push Theory.
(B) Write in detail Harrod's model of economic growth.
(C) Examine Lewis model of Unlimited Supply of Labour.

Q.3. Attempt ANY TWO of the following questions. **(20)**
(A) Elaborate the role of Health in Human Capital.
(B) What is poverty? Explain the Headcount Index and Poverty Gap index as measurement of poverty.
(C) What is Migration? Discuss the effects of Migration.

Q. 4. Attempt ANY TWO of the following questions. **(20)**
A) Explain the role of Infrastructure in Economic Development.
B) Describe the Role of Technology in Economic Development.
C) Discuss the arguments for and against the planning

Q.5. Write explanatory notes on: **(20)**
a) Millennium Development Goals (MDGs).
b) Schumpeter's theory of economic development
c) Features Inclusive Growth.
d) Green Technology.

Or

Q.5. Multiple choice question, Select an appropriate option **(20)**

1. Economic development brings _____ changes in the economy.
a) Quantitative and qualitative
b) Only Quantitative
c) Only Qualitative
d) Neither quantitative nor qualitativ

2. According to Amartya Sen, ____ refers to what people actually do and are, they are achievements of people.
a) Capabilities
b) Entitlements
c) Functioning
d) Freedom

DA58407F2BE9AED491DD657F630BBDED

3. _____ formula is used to calculate Green GDP.
a) GDP+Net factor income from abroad
b) GDP+C+I+G
c) GDP- Depreciation
d) GDP-Net natural capital consumption

4. The pillars of sustainability are ____
a) Economic
b) Social
c) Environmental
d) All of these

5. _____ provides an insight into gender disparities in achievements in basic capabilities education and command over economic resources.
a) Gender related development index
b) Gross national product
c) Per Capita Income
d) Poverty index

6. According to Lewis, _____ sector is that part of economy which uses reproducible capi
a) Subsistence sector
b) Capitalist sector
c) Foreign sector
d) Agriculture sector

7. _____ requires simultaneous setting up of a large number of industries.
a) Indivisibility in the production function
b) Indivisibility of demand
c) Indivisibility in the supply of savings
d) Indivisibility of Government function

8. According to Schumpeter, once innovation becomes successful and profitable, others follo field ____ .
   a) Individually
   b) In a swarm- like clusters
   c) No one follows
   d) None of these

9. According to Harrod Model, Natural rate of growth____ .
   a) Sets upper limit to the actual growth rate
   b) Is the actual growth rate
   c) Decided by natural factors
   d) Is decided by foreign investment

10. The theory of Stages of Economic Growth is given by _____ .
   a) Rostow
   b) Rodan
   c) Nelson
   d) Leibenstein

DA58407F2BE9AED491DD657F630BBDED

11. Gini coefficients are aggregate inequality measures and can vary anywhere between
    a) 1 and 2
    b) 2 and 3
    c) 0 and 1
    d) 0 and infinity

12. The average poverty gap is defined as ____ .
    a) H/N
    b) TPG/N
    c) TPG/H
    d) None of these

13. Microfinance has emerged as a growing industry to provide financial services to ___.
    a) Very poor people
    b) Rich people
    c) Very rich people
    d) All of the above

14. ____ growth is a concept that advances equitable opportunities for economic participants during economic growth with benefits incurred by every section of society.
    a) Inclusive
    b) Sustainable
    c) Economic
    d) Income

15. ____ on education includes money spent by public authorities in providing education and opportunity cost involved in its expenditure.
    a) Private cost
    b) Public cost
    c) Social cost
    d) Social benefit

16. Technical progress is ____ if with a given input of the labour and capital, the innovation raises the marginal productivity of labour relative to the marginal productivity of capital.
    a) Capital saving
    b) Labour saving
    c) Neutral
    d) None of these

17. ____ Infrastructure includes services such as health and education.
    a) Economic
    b) Social
    c) Physical
    d) None of these

18. ____ is an ideological movement that involves small scale, labour intensive, energy efficient, locally controlled projects .
    a) Appropriate technology
    b) Capital saving
    c) Labour saving
    d) Neutral

DA58407F2BE9AED491DD657F630BBDED

19. _____ planning is a type of planning that involves the participation of local communities in the economic decision making process.
    a) Indicative
    b) Decentralised
    c) Structural
    d) Perspective

20. Planning by command, totalitarian planning, imperative planning and planning by control are alternative names for _____ .
    a) Planning by inducement
    b) Planning by direction
    c) Democratic Planning
    d) Perspective Planning

****

DA58407F2BE9AED491DD657F630BBDED

मराठी रूपांतर

वेळ: ३ तास गुण: १००

सूचना:
१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न १. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (२०)
अ) आर्थिक वृद्धी आणि विकास यातील फरक लिहा.
ब) लिंग विकास निर्देशांकाची संकल्पना स्पष्ट करा.
क) सेन यांच्या क्षमताधिष्ठित दृष्टिकोनावर चर्चा करा.

प्रश्न २ रा. खालील प्रश्नाची उत्तरे सोडवा. (कोणतेही दोन) (२०)
अ) प्रबळ चालना सिद्धांतातील तीन अविभाज्यतांचे सविस्तर वर्णन करा.
ब) हॅरोड यांचे आर्थिक वृद्धी प्रतिमान सविस्तर लिहा.
क) लेविस यांच्या अमर्याद श्रम पुरवठा प्रतिमानाचे परीक्षण करा.

प्रश्न ३ रा. खालील प्रश्नाची उत्तरे सोडवा. (कोणतेही दोन) (२०)
अ) मानवी भांडवलामध्ये आरोग्याची भूमिका विशद करा.
ब) दारिद्र्य म्हणजे काय? शिरगणती निर्देशांक आणि दारिद्र्य तफावत या दारिद्र्य मापनाच्या पद्धती म्हणून स्पष्ट करा.
क) स्थलांतर म्हणजे काय? स्थलांतराच्या परिणामावर चर्चा करा.

प्रश्न.४. खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडावा. (२०)
अ) आर्थिक विकासातील पायाभूत सुविधांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) आर्थिक विकासातील तंत्रज्ञानाची भूमिका विषद करा.
क) नियोजनाच्या बाजूने व विरुद्ध युक्तिवाद लिहा .

प्रश्न ५ .स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा. (२०)
अ) सहस्त्र विकासाची ध्येय
ब) शुम्पीटर यांचा आर्थिक विकास सिद्धांत
क) सर्वसमावेशक वृद्धीची वैशिष्ट्ये
ड) हरित तंत्रज्ञान

किंवा

DA58407F2BE9AED491DD657F630BBDED

प्रश्न ५ बहुपर्यायी प्रश्न, योग्य पर्याय निवडा.

१ आर्थिक विकास अर्थव्यवस्थेत बदल आणतो.

अ संख्यात्मक व गुणात्मक

ब फक्त संख्यात्मक

क फक्त गुणात्मक

ड संख्यात्मक किंवा गुणात्मकही नाही

२ अमर्त्य सेन यांच्या मते, ____ म्हणजे लोक प्रत्यक्षात काय करतात आणि काय आहेत ते संदर्भित करतात. ते आहे.

अ क्षमता

ब अधिकार

क कार्यरत

ड स्वातंत्र्य

३ . हरित जीडीपीची गणना करण्यासाठी _____ सूत्र वापरले जाते.

अ . जीडीपी + परदेशातून निव्वळ घटकांचे उत्पन्न

ब . जीडीपी + सी + आय + जी

क . जीडीपी- घसारा

ड . जीडीपी-नेट नैसर्गिक भांडवलाचा वापर

४ . शाश्वततेचे आधारस्तंभ ____ आहेत.

अ आर्थिक

ब सामाजिक

क पर्यावरणविषयक

ड या सर्व

५ . _____ मुलभूत क्षमतांमध्ये - आरोग्य, शिक्षण आणि आर्थिक संसाधनांवर नियंत्रण यामधील यशांमधील लैंगिक असमानतेबद्दल अंतर्दृष्टी प्रदान करते.

अ लिंग संबंधित विकास निर्देशांक

ब एकूण राष्ट्रीय उत्पादन

क दरडोई उत्पन्न

ड रिबी निर्देशांक

६ . लुईसच्या मते, ___ क्षेत्र हा अर्थव्यवस्थेचा एक भाग आहे जो पुनरुत्पादक भांडवल वापरतो.

अ . निर्वाह क्षेत्र

ब. भांडवलशाही क्षेत्र

क. परदेशी क्षेत्र

ड. कृषी क्षेत्र

DA58407F2BE9AED491DD657F630BBDED

७. एकाच वेळी मोठ्या संख्येने उद्योग उभारण्यासाठी _____ ची आवश्यकता असते.
अ उत्पादन कार्यात अविभाज्यता
ब मागणीची अविभाज्यता
क चलतीच्या पुरवठ्यात अविभाज्यता
ड सरकारी कामकाजाची अविभाज्यता

८. शुम्पीटरच्या मते, एकदा नवनिर्मिती यशस्वी आणि फायदेशीर झाली की, इतर ____ या क्षेत्राचे अनुसरण करतात
अ वैयक्तिकरित्या
ब झुडी सारख्या गुच्छात
क कोणीही फॉलो करत नाही
ड यापैकी एकही नाही

९. हॅरॉड मॉडेलनुसार, नैसर्गिक वाढीचा दर____.
अ वास्तविक वाढ दराची वरची मर्यादा निश्चित करते
ब वास्तविक विकास दर आहे
क नैसर्गिक घटकांद्वारे निर्णय घेतला जातो
ड परदेशी गुंतवणुकीवर निर्णय घेतला जातो

१०. आर्थिक वाढीच्या टप्प्यांचा सिद्धांत _____ यांनी दिला आहे.
अ रोस्टो
ब रोडन
क नेल्सन
ड लीबेन्स्टाईन

११. गिनी गुणांक हे एकूण असमानतेचे मापन आहेत आणि ते ____ दरम्यान कुठेही बदलू शकते.
अ १ आणि २
ब २ आणि ३
क 0 आणि १
ड 0 आणि अनंत

१२. सरासरी दारिद्र्य अंतर ____ म्हणून परिभाषित केले आहे
अ H/N
ब TPG/N
क TPG/H
ड यापैकी काहीही नाही

DA58407F2BE9AED491DD657F630BBDED

१३ सूक्ष्म वित्त ____ ला आर्थिक सेवा प्रदान करण्यासाठी वाहनाचा उद्योग म्हणून उदयास आला आहे
अ खूप गरीब लोक
ब श्रीमंत लोक
क खूप श्रीमंत लोक
ड वरील सर्व

१४ ____ वाद ही अशी संकल्पना आहे जी आर्थिक वाढीदरम्यान आर्थिक भाग घेणा-यांना समान संधी निर्माण
त्यासह समाजातील प्रत्येक घटकाद्वारे होणारे फायदे.
अ . सर्वसमावेशक
ब . टिकाऊ
क . आर्थिक
ड . उत्पन्न

१५ . ____ शिक्षणावरील सार्वजनिक अधिका-यांद्वारे खर्च करण्यात येणा-या पैशांचा आणि शैक्षणिक खर्चात त्याच
गुंतवणूकीचा समावेश आहे.
अ . खाजगी खर्च
ब . सार्वजनिक खर्च
क . सामाजिक खर्च
ड . सामाजिक लाभ

१६ . तांत्रिक प्रगती ____ आहे जर श्रम आणि भांडवलाच्या दिलेल्या आदनांसह, नवकल्पना भांडवलाच्या किरकोळ
उत्पादकतेच्या तुलनेत श्रमाची किरकोळ उत्पादकता वाढवते.
अ भांडवलाची बचत
ब श्रम बचत
क तटस्थ
ड यापैकी काहीही नाही

१७ . ____ पायाभूत सुविधांमध्ये आरोग्य आणि शिक्षण यासारख्या सेवांचा समावेश होतो.
अ आर्थिक
ब सामाजिक
क शारीरिक
ड यापैकी एकही नाही

१८ . ____ ही एक वैचारिक चळवळ आहे ज्यामध्ये लहान, श्रमिक, ऊर्जा कार्यक्षम, स्थानिक पातळीवर नियंत्रित
समावेश आहे
अ योग्य तंत्रज्ञान
ब भांडवलाची बचत
क श्रम बचत
ड तटस्थ

DA58407F2BE9AED491DD657F630BBDED

(29)

१९. _____ नियोजन हे नियोजनाचा एक प्रकार आहे ज्यामध्ये आर्थिक निर्णय प्रक्रियेत स्थानिक समुदायांचा सहभाग असतो.

अ सूचक

ब विकेंद्रित

क रचनात्मक

ड दृष्टीकोनात्मक

२० . आज्ञेनुसार नियोजन, निरंकुश नियोजन, अत्यावश्यक नियोजन आणि बळजबरीने नियोजन ही _____ साठी पर्यायी नावे आहेत.

अ प्रलोभन करून नियोजन

ब दिशानिर्देशानुसार नियोजन

क लोकशाही नियोजन

ड दृष्टीकोन नियोजन

****

DA58407F2BE9AED491DD657F630BBDED

29

TYBA - Sem V - (CBSC) - economics

Time – 3 Hours **Marks – 80**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B. 1. All questions are compulsory.
2. Figures to right indicate full Marks.
3. All questions carry Equal Marks.

Q.1 Answer any two of the following: 20

a. Explain the role of Agriculture sector on Economic Development of India.
b. Discuss the changing cropping pattern in India Agriculture.
c. Explain the problems of Agriculture Labour in India.

Q2. Answer any two of the following: 20

a. Explain the Sources of Agriculture Credit in India.
b. Discuss the causes of Rural Indebtedness.
c. Explain the role of Regional Rural Bank in Agriculture Development of India.

Q3. Answer any two of the following: 20

a. Discuss the Government measures to improve Agricultural Marketing.
b. Comments on the National Agricultural Market.
c. Explain the Impact of WTO on Indian Agriculture.

Q4. Answer any two of the following: 20

a. Explain the role of 'Commission for Agriculture Costs and Price' (CACP) in Agriculture Price Policy.
b. Explain the Causes of Farmers Suicide in India.
c. Discuss the role of Organic Farming in Agricultural Development.

****

X51Y754121X51Y754121X51Y754121X51Y754121

मराठी रुपांतर

वेळ : ३ तास | एकूण गुण: ८०

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजव्या बाजूचे अंक गुण दर्शवितात.
३. उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ. भारताच्या आर्थिक विकासातील शेतीची भूमिका स्पष्ट करा.
ब. भारतीय शेती क्षेत्रातील पीक रचनेतील बदलांची चर्चा करा.
क. भारतीय शेतमजुरांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ. भारतातील कृषी वित्त पुरवठयाचे स्रोत स्पष्ट करा.
ब. ग्रामीण कर्ज बाजारीपणाची कारणे विशद करा.
क. भारतीय शेतीच्या विकासातील प्रादेशिक ग्रामीण बँकेची भूमिका विशद करा.

प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ.भारतीय कृषी बाजारात सुधारणा करण्यासाठी सरकारने योजलेल्या उपायांची चर्चा करा.
ब. राष्ट्रीय कृषी बाजारपेठ संकल्पनेवर भाष्य करा.
क. भारतीय शेतीवरील जागतिक व्यापार संघटनेच्या परिणामांची चर्चा करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ. कृषी किंमत धोरणामध्ये 'कृषी मूल्य आणि खर्च आयोगाची' भूमिका स्पष्ट करा.
ब. भारतीय शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे स्पष्ट करा.
क. कृषी विकासातील सेंद्रिय शेतीची भूमिका विशद करा.

****

X51Y754121X51Y754121X51Y754121X51Y754121

Time: 3 Hours | Total Marks: 100

N. B.:
1) All questions are compulsory.
2) Each question carries 20 marks.
3) Use of simple calculator is allowed.
4) Graph paper will be supplied on request.
5) Attach graph paper inside the answer book.

Q.1 Attempt **Any Two** of the following:- **20**

(a) What is meant by social science research? Explain the scope of social science research.
(b) State the Basic assumptions of research.
(c) Explain the following types of research.
I) Basic Research II) Applied research

Q.2. Attempt **Any Two** of the following:- **20**

(a) Define the research problem and explain the sources of the research problem.
(b) Explain the following steps in the research process.
I) Review of literature
II) Formulation of hypothesis
(c) Define research design. Explain the Descriptive and Experimental research designs.

Q.3. Attempt **Any Two** of the following:- **20**

(a) What is meant by primary data? Write note on interview techniques.
(b) Explain the advantages and limitations of the secondary data.
(c) Explain different types of non-probability sampling methods.

Q.4. Attempt **Any Two** of the following:- **20**

(a) Draw less than Ogive curve graphically for the following data:

Income (000)	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
No. of workers	5	15	30	50	40	20

(b) Calculate the mean and mode from the following data.

Marks (X)	0-20	20-40	40-60	60-80	80-100
No. of students	10	20	30	50	40

(c) Calculate the Quartile Deviation (QD) for the following data.

X	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70
F	4	6	10	12	22	18	8

8800096A7F25342DD6B57498F19117AA

Q.5 A Attempt **Any Two** of the following

(a) What are the major difficulties in social science research?
(b) Explain the criteria of a good research problem.
(c) Write different methods of Probability sampling.
(d) Calculate the standard deviation for the following data.

Class	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
Frequency	5	10	15	25	20	15

OR

Q.5 B Choose the correct alternatives of the following

1 Research means ----------

A Scientific efforts to gain new knowledge.
B It is a critical study to search for new principles of data.
C Scientifically examine the old principles or data.
D All of the above

2 Basic research is also known as ----------

A Quantitative Research
B Descriptive Research
C Pure Research
D Qualitative Research

3 --------- Research undertaken purely for the sake of knowledge without any immediate gain or use.

A Basic Research
B Descriptive Research
C Quantitative Research
D Qualitative Research

4 ----------research undertaken to solve immediate or practical problems

A Fundamental Research
B Applied research
C Historical Research
D Descriptive research

5 Indian researchers are facing the problems of ----------

A Lack of an experimental process
B Interference of external relations
C Economic problems
D All of the above

6 --------- is the first stage of the research process.

A Research design
B Data collection
C Formulation of hypothesis
D Formulation of a research problem

7 Before executing the decision, the process of determining of result is called -----

A Data collection
B Formulation of hypothesis
C Formulation of a research problem
D Research design

8 ---------- is a type of clinical method to investigate the root causes of a problem.

A Descriptive research design
B Diagnostic research design
C Experimental research design
D None of the above

9 The statement of which truthfulness is to be observed or it is possible to observe that statement is called --------

A Research design
B Data Collection
C Hypothesis
D Research problem

8800096A7F25342DD6B57498F19117AA

10 ---------- is the method of primary data collection.

A Observation method B Government records

C Individual documents D Letters

11 ---------is not the type of probability sampling.

A Random sampling B Stratified sampling

C Quota sampling D Systematic sampling

12 In the case of symmetrical distributions----------

A Mean > median B Mean = Median = Mode

C Median > mode D Mean > mode

13 ----------is the basic sampling procedure where all units in the population have an equal chance of being included in the sample.

A Random sampling B Convenience sampling

C Purposive sampling D Quota sampling

14 In --------- sampling procedure, the population is divided into groups.

A Purposive sampling B Stratified random sampling

C Convenience sampling D Quota sampling

15 ------- is the sum of a set of numbers divided by the total number of values.

A Mean B Median

C Mode D Range

16 An ogive is constructed based on ----------

A Average value B Standard deviation

C Cumulative frequencies D Quartile Deviation

17 The arithmetic mean of series 5,15,25,35,45,55 is ----

A 20 B 30

C 25 D 35

18 ---------- measures the extent to which the items vary from some central value.

A Mean B Median

C Mode D Dispersion

19 The technical process of arranging data in groups or classes according to resemblances and similarities is called ----------

A Histogram B analysis

C collection D Classification

20 -------- is often said to be that value in a series that occurs most frequently or which has the greatest frequency.

A Mean B Median

C Mode D Quartile deviation

8800096A7F25342DD6B57498F19117AA

(मराठी रुपांतर)

(वेळ: ३ तास) (एकूण गुण : १००)

सूचना :- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) प्रत्येक प्रश्नाला २० गुण आहेत.
३) साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवागी आहे.
४) विनंतीवरून आलेखपत्र देण्यात येतील.
५) आलेखपत्र उत्तरपत्रिकेत बांधावे.

प्र.1. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा. 20

(अ) सामाजिक शास्त्र संशोधन म्हणजे काय ? सामाजिक शास्त्र संशोधनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

(ब) संशोधनाची मुलभूत गृहीतके सांगा.

(क) संशोधनाचे पुढील प्रकार स्पष्ट करा.

I) मुलभूत संशोधन

II) उपयोजित संशोधन

प्र.2. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा. 20

(अ) संशोधन समस्येचा अर्थ सांगून संशोधन समस्येचे स्त्रोत स्पष्ट करा.

(ब) संशोधन प्रक्रियेतील पुढील पायऱ्या स्पष्ट करा.

I) साहित्याचा आढावा

II) गृहीतकृत्याची निर्मिती

(क) संशोधन आराखड्याची व्याख्या देऊन वर्णनात्मक आराखडा आणि प्रयोगात्मक संशोधन आराखड्यांचे वर्णन करा.

प्र.3. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा. 20

(अ) प्राथमिक माहिती म्हणजे काय? प्राथमिक माहिती संकलनाची मुलाखत तंत्रावर टीप लिहा.

(ब) दुय्यम माहितीचे फायदे आणि मर्यादा स्पष्ट करा.

(क) गैर संभाव्यता पद्धतीचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.4. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा. 20

(अ) खालील माहितीवरून पेक्षा कमी संचयी वारंवारिता वक्र काढा. (Less than Ogive)

उत्पन्न (000)	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
कामगार संख्या.	5	15	30	50	40	20

(ब) खालील माहितीवरून मध्य आणि बहुलक काढा.

गुण (x)	0-20	20-40	40-60	60-80	80-100
विद्यार्थ्यांची संख्या	10	20	30	50	40

8800096A7F25342DD6B57498F19117AA

(क) खालील माहितीवरून चतुर्थक विचलन (Quartile Deviation) काढा

X	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70
F	4	6	10	12	22	18	8

प्र.5(A) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. **20**

(अ) सामाजिक शास्त्र संशोधनातील समस्या काय आहेत?

(ब) चांगल्या संशोधन समस्येचे निकष स्पष्ट करा.

(क) संभाव्यता नमुना निवड पध्दती स्पष्ट करा.

(ड) खालील माहितीचे प्रमाण विचलन काढा.

वर्ग	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
वारंवारिता	5	10	15	25	20	15

किंवा

प्र.5(B) खालील पैकी योग्य पर्याय निवडा. **20**

1 संशोधन म्हणजे ----------

A नवीन ज्ञान प्राप्त करण्यासाठी केले जाणारे वैज्ञानिक प्रयत्न

B नवीन तत्वे अथवा तथ्ये शोधण्यासाठी केलेला चिकीत्सक अभ्यास

C जुनी तत्वे अथवा तथ्ये परिक्षणासाठी केलेला पद्धतशीर अभ्यास

D वरील सर्व

2 मूलभूत संशोधनाला ---------- म्हणूनही ओळखले जाते.

A संख्यात्मक संशोधन

B वर्णनात्मक संशोधन

C शुद्ध संशोधन

D गुणात्मक संशोधन

3 ---------- केवळ ज्ञानाच्या प्राप्ती साठी केले जाते.

A मूलभूत संशोधन

B वर्णनात्मक संशोधन

C संख्यात्मक संशोधन

D गुणात्मक संशोधन

4 व्यावहारीक समस्या सोडविण्याच्या दृष्टीने जे संशोधन होते त्यास ---------- म्हणतात.

A मुलभूत संशोधन

B उपयोजित संशोधन

C ऐतेहासिक संशोधन

D वर्णनात्मक संशोधन

5 भारतीय संशोधकांना ---------- समस्यांना सामोरे जावे लागते.

A प्रयोग पध्दतीचा अभाव

B बाहय हितसंबंधाचा हस्तक्षेप

C आर्थिक समस्या

D वरीलपैकी सर्व

6 ---------- संशोधन प्रक्रियेचा पहिली पायरी आहे.

A संशोधन आराखडा

B माहिती संकलन

C गृहीतकृत्य मांडणी

D संशोधन समस्या मांडणी

8800096A7F25342DD6B57498F19117AA

7 निर्णय क्रियान्वित करण्याची स्थिती येण्या पूर्वीच निर्णय निर्धारित करण्याच्या प्रक्रियेला --- ..... असे म्हणतात.

A माहिती संकलन
B गृहीत कृत्य मांडणी
C संशोधन समस्या मांडणी
D संशोधन आराखडा

8 ---------- हि एक प्रकारची क्लिनिकल पद्धत आहे ज्यात समस्येच्या मूळ कारणांचा शोध घेतला जातो.

A वर्णनात्मक संशोधन आराखडा
B निदानात्मक संशोधन आराखडा
C प्रयोगात्मक संशोधन आराखडा
D कोणताही पर्याय नाही

9 ज्या विधानाची सत्यासत्यता पडताळून पाहावयाची आहे व पाहणे शक्य आहे त्या विधानास ----- म्हणतात.

A संशोधन आराखडा
B माहिती संकलन
C गृहीतकृत्य
D संशोधन समस्या

10 ---------- हि प्राथमिक माहिती संकलन पद्धत आहे.

A निरीक्षण
B सरकारी रेकॉर्ड
C वैयक्तिक कागदपत्रे.
D पत्रे

11 ---------- हा संभाव्यता नमुना निवडीचा प्रकार नाही.

A यादृचीक नमुना निवड
B स्तरित नमुना निवड
C कोटा पध्दत
D व्यवस्थाबद्ध पद्धत

12 सममितीय वितरणाच्या बाबतीत----------

A मध्य > मध्यगा
B मध्य = मध्यगा = बहुलक
C मध्यगा > बहुलक
D मध्य > बहुलक

13 ---------- ही मूलभूत नमुना प्रक्रिया आहे जिथे समग्रातील सर्व घटकांना नमुन्यात समाविष्ट होण्याची समान संधी असते.

A यादृचीक नमुना निवड
B सोयीस्कर नमुना निवड
C हेतूपूर्ण नमुना
D कोटा नमूना पध्दत

14 --------- नमुना प्रक्रियेमध्ये समग्राची गटांमध्ये विभागणी केली जाते.

A हेतूपूर्ण नमुना
B स्तरित नमुना निवड
C सोयीस्कर नमुना निवड
D कोटा नमूना पध्दत

15 ---------- म्हणजे संचाच्या एकूण घटक मूल्यांची बेरीज भागिले एकूण घटक संख्या.

A मध्य
B मध्यगा
C बहुलक
D विस्तार

16 ---------- च्या आधारावर ऑगीव (Ogive) तयार केला जातो.

A सरासरी
B प्रमाण विचलन
C संचित वारंवारीता
D चतुर्थक विचलन

17 5,15,25,35,45,55 या संख्यांचा गणित मध्य ----------

A 20
B 30
C 25
D 35

8800096A7F25342DD6B57498F19117AA

18 ---------- मध्यवर्ती मूल्यापासून काही घटक मूल्य किती प्रमाणात बदलतात याचे मोजमाप करते.

A मध्य
B मध्यगा
C बहुलक
D विचलन

19 साम्य आणि समानतेनुसार गट किंवा वर्गांमध्ये डेटाची मांडणी करण्याच्या तांत्रिक प्रक्रियेला ---------- म्हणतात

A आयतालेख
B विश्लेषण
C संकलन
D वर्गीकरण

20 मालिकेतील जे मूल्य सर्वात जास्त किंवा ज्याची वारंवारता सर्वात जास्त असते त्यास ---- म्हणतात.

A मध्य
B मध्यगा
C बहुलक
D चतुर्थक विचलन

8800096A7F25342DD6B57498F19117AA

[Time: 3 Hours] [Total Marks: 100]

Note - 1. All question are compulsory
2. Figures to the right indicate full marks
3. Draw neat diagrams whenever necessary

Q. No. 1. Attempt any two of the following: - 20

a) Explain the significance of environmental economics
b) Discuss on the environmental Kuznets curve in detail
c) Brief discuss on the declaration and agenda of the Rio-Conference

Q. No. 2. Attempt any two of the following: - 20

a) State the various criteria of evaluating environmental policy
b) How Pigouvian taxation useful to overcome externality problem? Explain
c) Compare the effectiveness of tax or quota system for environment

Q. No. 3. Attempt any two of the following:- 20

a) State the various economic and non-economic values of environment
b) Discuss on the contingent valuation method of environment
c) Explain the merit and demerit of Travel cost method.

Q. No. 4. Attempt any two of the following:- 20

a) Discuss on the various trans-boundary environmental problem
b) Explain the causes of global warming
c) State the various problems of urbanization in India

Q. No. 5. Write a short notes (Any two):- 20

a) Coase Theorem
b) Regulation of environmental policy
c) Hedonic price method
d) Economic effect of climate change

OR

Choose the right answer from the given options and rewrite the statement

1) Environmental economics has mainly belonged to the .....

A) Sale of resources
B) Scare resource utilization
C) Global trade operations
D) Investment strategy

X51Y27084FX51Y27084FX51Y27084FX51Y27084F

2) The definition of 'Sustainable Development' has firstly given by .....

A) UNO B) UNCP

C) UNDP D) WTO

3) Externality problems occurs due to .....

A) Public goods B) Common property

C) Market failure D) All of the above

4) Corporate social responsibility helps for .....

A) Expansion of business B) Improve efficiency of business

C) Reduce waste from business D) Growth in production

5) Kuznets curve explain the relationship between .....

A) Income and expenditure B) Pollution and environment

C) Climate and Health D) Pollution level & Per capita income

6) The standard of environmental policy has useful for ....

A) Implementation of policy measures B) Strictly follows the rules

C) Fixation of responsibilities D) All of the above

7) Fixation of property rights will helpful for elimination social marginal cost stated by ...

A) Couse theorem B) Keynes theorem

C) Kuznets theorem D) Hoteling theorem

8) When private marginal cost is greater than social marginal cost then ....

A) Social optimality is possible B) Social optimality is not possible

C) Social optimality is unmeasurable D) Social optimality unchangeable

9) Rio-conference on environmental development was organized in .....

A) 1992 B) 1995

C) 2000 D) 2020

10) As broad view of environmental policy belong to protection of .....

A) Environment B) Human life

C) Both a and b D) Economic development

11) Environmental standards mainly create restrictions on .....

A) Human operations B) Natural calamities

C) Social operations D) Government operations

X51Y27084FX51Y27084FX51Y27084FX51Y27084F

12) Pigouvian tax impose on
A) Goods selling
B) Positive externality
C) Trade and services
D) Negative externality

13) The price of tradable permit is fixed by .....
A) Government
B) Permit holder
C) Demand and supply
D) Speculation

14) Travel cost method is based on ..... preferences
A) Revealed
B) Contingent
C) Neutral
D) Social

15) The environmental policy implemented at .....level
A) International
B) National
C) Local
D) All of these

16) ..... value of environment has not belonged to present use
A) Direct use
B) Indirect use
C) Substitute use
D) Complementary use

17) ..... is not a trans-boundary environmental problem
A) Global warming
B) Air pollution
C) Depletion in ozone layer
D) Urbanization

18) Opportunity cost of environmental resources can measure as .....
A) Market value of resources
B) Compensate value of resources use
C) Auction value of resources
D) Natural value of resources

19) Greenhouse effect means .....
A) Growth in water pollution
B) Growth in temperature
C) Growth in Noise pollution
D) Growth in soil pollution

20) The urbanization creates ..... problem in India
A) Migration
B) Scarcity of resources
C) Pollution
D) All of these

X51Y27084FX51Y27084FX51Y27084FX51Y27084F

मराठी रुपांतर

वेळ : ३ तास		एकूण गुण: १००

सुचना : - १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात
३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा

प्रश्न १. खालील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:- २०

अ) पर्यावरणीय अर्थशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा
ब) पर्यावरणीय कुझनेट वक्र यावर सविस्तर चर्चा करा
क) रिओ परीषेदेचे घोषणापत्र व विषयपत्रिका (अजेंडा) यावर थोडक्यात चर्चा करा

प्रश्न २. खालील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:- २०

अ) पर्यावरणीय धोरणाच्या मूल्यांकनाचे विविध निकष स्पष्ट करा
ब) पिगु यांची कर पद्धती बाह्यतेची समस्या सोडविण्यास कश्याप्रकारे उपयुक्त ठरते? स्पष्ट करा
क) पर्यावरणाच्या संदर्भात कर आणि कोटा पद्धतीच्या परिणामकारकतेची तुलना करा

प्रश्न ३. खालील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:- २०

अ) पर्यावरणाची आर्थिक आणि बिगर आर्थिक मूल्य सांगा
ब) पर्यावरणीय मुल्यनिर्धारनाची आकस्मिक मुल्यांकन पद्धतीवर चर्चा करा
क) प्रवास खर्च पद्धतीचे गुण आणि दोष स्पष्ट करा

प्रश्न ४. खालील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:- २०

अ) सीमाबाह्य विविध पर्यावरणीय समस्यांवर चर्चा करा
ब) वैश्विक तापमाण वाढीची कारणे स्पष्ट करा
क) भारतातील नागरिकीकरनाच्या विविध समस्या सांगा

प्रश्न ५. टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) २०

अ) कोस प्रमेय
ब) पर्यावरणीय धोरणाचे नियंत्रण
क) सुखात्मक किंमत निर्धारण पद्धत
ड) हवामान बदलाचे आर्थिक परिणाम

किंवा

X51Y27084FX51Y27084FX51Y27084FX51Y27084F

(43)

खालील पैकी योग्य पर्यायाची निवड करून विधाने पुन्हा लिहा. (२०)

१) पर्यावरणीय अर्थशास्त्र हे प्रामुख्याने ..... शी संबंधित आहे

अ) संसाधनाची विक्री
ब) दुर्मिळ संसाधनाचा वापर
क) वैश्विक बाजार क्रिया
ड) गुंतवणूक रणनीती

२) 'शाश्वत विकासाची' परिभाषा सर्वप्रथम ..... यांच्याकडून करण्यात आली होती

अ) UNO
ब) UNCP
क) UNDP
ड) WTO

३) बाह्यतेची समस्या निर्माण होत कारण .....

अ) सार्वजनिक वस्तु
ब) सामुदायिक मालमत्ता
क) बाजार अपयश
ड) वरील पैकी सर्व

४) कार्पोरेटचे सामाजिक उत्तरदायित्व ..... साठी मदत करते

अ) व्यवसायाचा विस्तार
ब) व्यवसायाच्या कार्यक्षमतेत वाढ
क) व्यवसायातील टाकाऊ पदार्थात घट
ड) उत्पादनात वृद्धी

५) कुझनेट वक्र ..... मधील सहसंबंध स्पष्ट करतो

अ) उत्पन्न आणि खर्च
ब) प्रदूषण आणि पर्यावरण
क) हवामान आणि आरोग्य
ड) प्रदूषण पातळी आणि दरडोई उत्पन्न

६) पर्यावरणीय धोरणाची मानके ही ..... साठी उपयुक्त ठरतात

अ) उपाय योजनांची अम्मल बजावणी
ब) नियमांचे काटेकोर पालन
क) जबाबदारीची निश्चिती
ड) वरील सर्व

७) मालमत्ता हक्काच्या निश्चितीमुळे सीमान्त सामाजिक खर्च कमी होण्यास मदत होते असे ..... सांगतो

अ) कोस सिद्धांत
ब) केन्स सिद्धांत
क) कुझनेट सिद्धांत
ड) हॉटेलिंग सिद्धांत

८) जेव्हा खाजगी सीमान्त खर्च हा सीमान्त सामाजिक खर्चापेक्षा अधिक असतो तेव्हा .....

अ) सामाजिक पर्याप्तता शक्य असते
ब) सामाजिक पर्याप्तता शक्य नसते
क) सामाजिक पर्याप्तता अमापणशील असते
ड) सामाजिक पर्याप्तता नबदलणारी असते

X51Y27084FX51Y27084FX51Y27084FX51Y27084F

९) पर्यावरणीय विकासा संदर्भातील रिओ परिषद ..... साली आयोजित करण्यात आली होती

अ) १९९२ ब) १९९५

क) २००० ड) २०२०

१०) व्यापक दृष्टीकोनानुसार पर्यावरणीय धोरणाचा संबंध ..... चे संरक्षण करण्याशी आहे

अ) पर्यावरण ब) मानवी जीवन

क) दोन्ही अ आणि ब ड) आर्थिक विकास

११) पर्यावरणीय मानके प्रामुख्याने ..... वर निर्बंध निर्माण करतात

अ) मानवी कार्य ब) नैसर्गिक घटना

क) सामाजिक कार्य ड) शासकीय कार्य

१२) पिगू करभार .....वर लादला जातो

अ) वस्तु विक्री ब) धनात्मक बाहयता

क) व्यापार आणि सेवा ड) ऋणात्मक बाहयता

१३) व्यापारी परवान्याची किंमत निश्चिती ..... द्वारे होते

अ) सरकार ब) परवाना धारक

क) मागणी पुरवठा ड) सट्टेबाजी

१४) प्रवास खर्च पद्धती ही ..... पसंतीवर आधारित आहे

अ) प्रकट ब) आकस्मिक

क) तटस्थ ड) सामाजिक

१५) पर्यावरणीय धोरणाची अंमलबाजवणी ..... पातळीवर केली जाते

अ) आंतरराष्ट्रीय ब) राष्ट्रीय

क) स्थानिक ड) वरील पैकी सर्व

१६) पर्यावरणाचे .....मूल्य हे वास्तव वापराशी संबंधित नाही

अ) प्रत्यक्ष वापर ब) अप्रत्यक्ष वापर

क) पर्यायी वापर ड) पूरक वापर

१७) खालीलपैकी ..... ही सीमाबाह्य पर्यावरणीय समस्या नाही

अ) वैश्विक तापमान वाढ ब) हवा प्रदूषण

क) ओझोनच्या स्तराचा क्षय ड) नागरिकीकरण

X51Y27084FX51Y27084FX51Y27084FX51Y27084F

पर्यावरणीय संसाधनाच्या संधी-खर्चाचे मापन ..... द्वारे केले जाते

अ) संसाधनाची बाजार किंमत

ब) संसाधांच्या वापराचे भरपाई मूल्य

क) संसाधनाचे लिलाव मूल्य

ड) संसाधनाचे नैसर्गिक मूल्य

'हरितगृह परिणाम' म्हणजे .....

अ) जल प्रदूषनातील वृद्धी

ब) तापमानातील वृद्धी

क) ध्वनि प्रदूषनातील वृद्धी

ड) मृदा प्रदूषनातील वृद्धी

नागरिकीकरणामुळे भारतात ..... समस्या निर्माण झाल्या आहेत

अ) स्थलांतर

ब) संसाधंनांची दुर्मिळता

क) प्रदूषण

ड) वरील पैकी सर्व

****

CBSC

TYBA – Sem V – Economics

[Time2½ 30 Hrs] Total Marks: 80

N.B. 1 All questions are compulsory.
2 Each question carries equal (20) marks
3 Draw neat diagrams wherever necessary

Marks

Q.1 **Answer any two of the following:** **20**

A Discuss the administrative divisions in Maharashtra.
B Analyse the features of the economy of Maharashtra.
C Write a note on Sanyukt Maharashtra Movement.

Q.2 **Answer any two of the following:** **20**

A Explain the demographic features of Maharashtra.
B Write a note on Employment Guarantee Scheme in Maharashtra.
C Define Migration. Explain the causes of Migration in Maharashtra.

Q.3 **Answer any two of the following:** **20**

A Explain the significance of agriculture in the economy of Maharashtra.
B Comment on the status of irrigation in Maharashtra.
C Briefly explain the Agricultural Policy in Maharashtra.

Q.4 **Answer any two of the following:** **20**

A Explain the major manufacturing industries in Maharashtra.
B Explain the Industrial Policy of Maharashtra 2019.
C Discuss the role of service sector in the economy of Maharashtra.

****

3CF1EB5EDE6ACF38A261C3DD50D2F30C

वेळ: 2.30 तास (एकूण गुण: 80)

NB. १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. गुण
२. प्रत्येक प्रश्नाला 20 गुण असतात.
३. आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

Q.1 खालीलपैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर द्या. 20
A महाराष्ट्रातील प्रशासकीय विभागांची चर्चा करा.
B महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेच्या वैशिष्ट्यांचे विश्लेषण करा.
C संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीवर टीप लिहा.

Q.2 खालीलपैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर द्या. 20
A महाराष्ट्राच्या लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
B महाराष्ट्रातील रोजगार हमी योजनेची नोंद लिहा.
C स्थलांतराची व्याख्या करा. महाराष्ट्रातील स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा.

Q.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर द्या. 20
A महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
B महाराष्ट्रातील सिंचनाच्या स्थितीवर भाष्य करा.
C महाराष्ट्रातील कृषी धोरण थोडक्यात स्पष्ट करा.

Q.4 खालीलपैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर द्या. 20
A महाराष्ट्रातील प्रमुख उत्पादन उद्योग स्पष्ट करा.
B महाराष्ट्राचे औद्योगिक धोरण 2019 स्पष्ट करा.
C महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेतील सेवा क्षेत्राच्या भूमिकेची चर्चा करा.

****

3CF1EB5EDE6ACF38A261C3DD50D2F30C

TYBA - Sem V

Geography

April - 2024

pages - 10

Paper / Subject Code: 97270 / Geography: VIII-B : Political Geography

TYBA sem V

Time: 3 Hours **Marks: 100**

N.B. (1) All questions are compulsory and carry equal (20) marks.

(2) Draw neat and clean **sketches and diagrams wherever necessary.**

(3) Use of map stencil is allowed.

1. Describe the scope and development of political geography.

OR

Discuss the recent trends in political Geography.

2. Explain the concept of state and write the factors affecting the state.

OR

Write centripetal forces in the states and its effects.

3. Explain the difference between state and nation.

OR

Define boundaries and explain the various types of boundaries.

4. Explain in detail boundaries of India with the help of map.

OR

Write the characteristics and problems of boundaries.

5. Critically examine the Mackinder's heartland theory.

OR

Explain in detail the Spykman's rimland theory.

15219CB9CF14934E1A85466F4AE869DA

(मराठी रुपांतर)

वेळ: ३ तास गुण: १००

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य असून सर्व प्रश्नांना समान (२०) गुण आहेत..

२) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व आराखडे काढा .

३) नकाशा टेन्सिलचा उपयोग करण्यास परवानगी आहे.

१. राजकीय भूगोलाची स्वरूप व विकास स्पष्ट करा.

किंवा

राजकीय भूगोलातील नवप्रवाहांची चर्चा लिहा.

२. राज्याची संकल्पना स्पष्ट करून राज्यांवर परिणाम करणारे घटक लिहा.

किंवा

राज्यातील केंद्राभिमुक शक्ती आणि त्यांचे परिणाम लिहा.

३. राज्य आणि राष्ट्र यांतील फरक स्पष्ट करा.

किंवा

सीमा म्हणजे काय ते सांगून सीमेचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

४. भारताच्या सीमा नकाशाच्या सहाय्याने सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

सीमेचे वैशिष्टे आणि समस्या लिहा.

५. मॅकींडर यांच्या मर्मभूमी सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.

किंवा

स्पाईकमॅन यांचा किनारभूमी सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

15219CB9CF14934F1A85466F4AE869DA

T4 BA sem V

(3)

Paper / Subject Code: 97265 / Geography: V-A: Geography of Rural Settlement (R-2023)

Times: 3 Hours | Marks: 100

Notes: 1.All questions are compulsory and carry equal marks.
2. Use of Map stencil is permitted.
3. Draw sketches and diagrams wherever necessary

Q. No. 1 Explain the nature and scope of the Settlement Geography. 20

OR

A. Explain an importance of settlement geography. 10

B. Explain in brief house structure in India. 10

Q. No. 2. Describe in detail functions of Rural settlement. 20

OR

Explain in detail the patterns of rural settlemnts. 20

Q. No. 3. Explain the Settlement patterns of Old and New World 20

OR

Describe the 'Hierarchy of rural settlement . 20

Q. No. 4. Describe changing pattern of rural land use with referance to your local area. 20

OR

A. write a concept of Rural-Urban Fringe and its importance 10

B. Write a note on Sustainble development of rural settlement in India. 10

Q.No.5. Discuss in detail the nature and scope of Integrated Rural Development programme. 20

OR

Write notes on:

A. IRDP ', Self employment programme. 10

B. Rural problems in India. 10

.....

DA58407F2BE9AED491DD657F633B9B38

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास गुण: १००

सूचना:

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत आणि सर्वांना समान गुण आहेत.

२. नकाशा आराखडा आणि साधा कॅलक्युलेटर वापरण्यास अनुमती आहे.

३. आवश्यक तेथे आराखडे व आकृत्या काढा.

प्र क्र. १ वस्ती भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

अ. वस्ती भूगोलाच्या अभ्यासाचे महत्व स्पष्ट करा. (१०)

ब भारतातील घरांची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा. (१०)

प्र. क्र. २. ग्रामीण वसाहतींमधील कार्ये सविस्तर विशद करा. (२०)

किंवा

ग्रामीण वसाहतींचे प्रारुप सविस्तर विशद करा.

प्र. क्र. ३. जुन्या आणि नवीन जगातील ग्रामीण वसाहतींचे प्रारुप स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

ग्रामीण वसाहतीची प्रभावळ विशद करा.

प्र. क्र. ४. तुमच्या स्थानिक परिसरातील ग्रामीण भूमिउपयोजनातील बदलाचे प्रारुप विशद करा. (२०)

किंवा

अ ग्रामीण-नागरी सिमांत पट्टा संकल्पना व त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा. (१०)

ब भारतातील ग्रामीण वसाहतींचा शाश्वत विकास टिपा लिहा. (१०)

प्र. क्र.५. एकात्मिक ग्रामीण विकास योजनेचे स्वरूप व व्याप्ती सविस्तर करा. (२०)

किंवा

थोडक्यात टिपा लिहा:

अ. एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमः- स्वयंरोजगार (१०)

ब. भारतातील ग्रामीण भागातील समस्या (१०)

DA58407F2BE9AED491DD657F633B9B38

T4BA Sem - V

(5)

Paper / Subject Code: 97268 / Geography : VII : Population Geography

[Time: 3 Hours] [Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B
1. All Question are compulsory and carry equal marks
2. Use of map stencils is allowed.
3. Draw neat labeled diagram and maps wherever necessary

Q.1 Define population geography and exlain in detail the nature and scope ? **20**

OR

Explain the approaches to the study of population geography.

Q.2. Describe the global population growth in detail. **20**

OR

Explain the occupational structure of the population.

Q..3. Comment on Malthu's Theory of population. **20**

OR

Explain in detail the concept of under, over and optimum Population.

Q.4. What is migration ? Give the classification of migration. **20**

OR

Explain the effect of the migration in detail.

Q.5. Comment on the problems poverty and unemployment in India. **20**

OR

Discuss the problem on increasing urbanization in India.

8800096A7F25342DD6B57498F1AA092B

[वेळ:: ३ तास] [गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२ सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३ आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४ नकाशा टे निसलल्स वापरास परवानगी आहे.

प्र.१ लोकसंख्या भूगोलाची व्याख्या, व्याप्ती, स्वरूप आणि महत्व स्पष्ट करा. २०

किंवा

लोकसंख्या भूगोलाच्या अभ्यासाचे दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्र.२ जागतिक लोकसंख्या वाढ सविस्तर वर्णन करा. २०

किंवा

लोकसंख्येची व्यवसायिक रचना स्पष्ट करा.

प्र.३ माल्थस चा लोकसंख्या सिद्धांतावर टिपणी करा. २०

किंवा

लोकसंख्येच्या न्यूनतम, अतिरिक्त आणि पर्याप्त या संकल्पना सविस्तर विशद करा.

प्र.४ स्थलांतर म्हणजे काय ? स्थलांतराचे वर्गीकरण द्या. २०

किंवा

स्थलांतराचे परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.५ भारतातील गरिबी आणि बेरोजगारी या समस्यांवर टिपणी करा. २०

किंवा

भारतातील वाढते शहरीकरण या समस्यावर चर्चा करा.

8800096A71-25342DD6B57498F1AA092B

Paper / Subject Code: 97264 / Geography: IV: Introduction to Geomorphology (R-2023)

TYBA - Sem V

Time: 3 Hours **Marks:100**

N.B: 1) All questions are compulsory and carry equal marks.

2) Use of map stencils is allowed.

3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Que. 1. Discuss the "Plate Tectonic" Theory.

OR

Que. 1. Explain the Interior Structure of the Earth with suitable diagram.

Que. 2. Describe the causes and effects of volcanoes.

OR

Que. 2. Explain the various types of folds with suitable diagrams.

Que. 3. Discuss the types of weathering with suitable examples.

OR

Que. 3.Explain the factors and types of Mass Movement.

Que. 4. Explain the types of Igneous rocks.

OR

Que. 4. State the types and characteristics of sedimentary and metamorphic rocks.

Que. 5. Describe the landforms developed by the action of river with suitable diagram.

OR

Que. 5. State the landforms produced by the erosion and depositional action of sea waves.

****

6F8C8FAA1376667300BC34CF73873F05

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास

गुण :१००

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत व त्यांना समान गुण आहेत.
२) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
३) आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

प्र. १. "भूपट्ट विवर्तनिकी" (Plate Tectonic) सिद्धांतावर चर्चा करा.

किंवा

प्र. १. पृथ्वीची अंतर्गत रचना आकृतीसह स्पष्ट करा.

प्र. २. ज्वालामुखीची कारणे आणि परिणाम यांचे वर्णन करा.

किंवा

प्र. २. वळीकरणाचे विविध प्रकार योग्य आकृत्यांसह स्पष्ट करा.

प्र. ३. योग्य उदाहरणांसह विदारणाच्या प्रकारांची चर्चा करा.

किंवा

प्र. ३. विस्तृत झिजेचे घटक आणि प्रकार स्पष्ट करा.

प्र. ४. अग्निजन्य खडकांचे प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

प्र. ४. स्तरित आणि रुपांतरीत खडकांचे प्रकार व वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र. ५. नदीच्या क्रियेने विकसित झालेल्या भूरूपांचे योग्य आकृतीसह वर्णन करा.

किंवा

प्र. ५. सागरी लाटांच्या क्षरण आणि निक्षेपण क्रियेमुळे निर्माण होणारी भूस्वरूपे सांगा.

****

6F8C8FAA1376667300BC34CF73873F05

T4BA - Sem - V

(9)

Paper / Subject Code: 97125 / Geography: Regional Planning and Development

[Time: 3 Hours] [Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B:
1. **All question are compulsory.**
2. **Draw diagrams wherever necessary.**
3. **Use of maps, stencils, and calculator is allowed.**
4. **Figures to the right indicate full marks.**

Q. 1 Write notes on (a) Need for planning (b) Types of planning **(20)**

OR

Write notes on (a) Nature of regional planning (b) Relation of regional planning with geography

Q. 2 Explain Perroux Growth Pole Theory with reference to Regional Planning. **(20)**

OR

Write notes on (a) Hierarchy of planning regions (b) Need for planning regions

Q. 3 What is development? Explain economic and social indicators of development. **(20)**

OR

Describe various strategies for regional development.

Q. 4 What are the objectives of five-year planning? Describe the silent feature of five-year plan in India. **(20)**

OR

Describe the changing planning mechanism of India. **(20)**

Q. 5 Explain the problem of planning for the urban fringe of Indian cities.

OR

Critically examine the planning measures in Mumbai Metropolitan Region.

****

8800096A7F25342DD6B57498F17E80F6

[वेळ: ३ तास] [गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.
३. नकाशा, स्टेन्सिल, कॅल्कुलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.
४. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १ टिपा लिहा. (अ) नियोजनाची गरज (ब) नियोजनाचे प्रकार (२०)

किंवा

टिपा लिहा. (अ) प्रादेशिक नियोजनाचे स्वरूप (ब) प्रादेशिक नियोजनाचा भूगोलाशी संबंध

प्र. २ प्रादेशिक नियोजनाच्या संदर्भात पॅरॉक्स वृद्धी ध्रुवीय सिद्धांत स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

टिपा लिहा. (अ) प्रदेश नियोजन पदानुक्रमे (ब) प्रदेश नियोजन गरज

प्र. ३ विकास म्हणजेकाय ? विकासाचे आर्थिक आणि सामाजिक निर्देशक स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

प्रादेशिक विकासासाठी विविध धोरणांचे वर्णन करा.

प्र. ४ पंचवार्षिक नियोजनाची उद्दिष्ट्ये काय आहेत? भारतातील पंचवार्षिक योजनेच्या प्रमुख वैशिष्ट्याचे वर्णन करा. (२०)

किंवा

भारताच्या बदलत्या नियोजन यंत्रणेचे वर्णन करा.

प्र. ५ भारतीय शहरांच्या नागरी सिमांसाठी नियोजनाची समस्या स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

मुंबई महानगर प्रदेशातील नियोजन उपायांचे गंभीरपणे परीक्षण करा.

****

8800096A7F25342DD6B57498F17E80F6

TYBA - Sem V

History

April - 2024

Pages - 12

CBSC

Paper / Subject Code: 97150 / HISTORY : History of Contemporary World (1945 CE -2000 CE)

TYBA – Sem V – History

Time: 3 Hours **Marks: 100**

Note

1. All Questions are compulsory
2. All Questions carry equal marks. (20)

Q. 1 a) Discuss security alliances during the cold war period.

OR

b) Examine Cold War conflict in Germany and Cuba.

Q. 2 a) Evaluate the role played by 'Glasnost' and Perestroika' in the disintegration U.S.S.R.

OR

b) Evaluate the role of USA as a dominate power in world politics.

Q. 3 a) Examine the Apartheid policy of South Africa and the events that led to its end.

OR

b) Describe the progress of Civil Rights Movements in U.S.A

Q. 4 a) Explain the process of Globalization with its impact.

OR

b) Write an essay on sustainable development.

Q. 5. Write a short note **any two** of the following.

a) Marshal Plan and Western Europe

b) European Union

c) Non-Aligned Movement

d) Women's liberation movement.

3CF86A1011337DD969064E944A99E8B5

मराठी रुपांतर

वेळ ३ तास

गुण १००

सूचना
१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
२. प्रत्येक प्रश्नाला समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २०)

प्रश्न १ अ) शीतयुद्धाच्या काळातील सुरक्षा करार यावर चर्चा करा.

किंवा

ब) जर्मनी आणि क्युबामधील शीतयुद्धाचे परीक्षण करा.

प्रश्न २ अ) सोविएत रशियाच्या विघटनासाठी जबाबदार घटक नमूद करा.

किंवा

ब) जागतिक राजकारणात वर्चस्व असलेली शक्ती म्हणून अमेरिकेच्या भूमिकेचे मूल्यांकन करा.

प्रश्न ३ अ) दक्षिण आफ्रिकेतील वंशवर्णभेद नीतीचे परिक्षण करून तिच्या अंताला कारणीभूत ठरलेल्या घटकांची महिती द्या.

किंवा

ब) अमेरिकेतिल नागरी हक्क चळवळीच्यावाटचालीचे वर्णन करा.

प्रश्न ४ अ) जागतिकीकरणाची प्रक्रिया त्याच्या परिणामासह स्पष्ट करा.

किंवा

ब) 'शाश्वत विकास' यावर निबंध लिहा.

प्रश्न ५. खालीलपैकी **कोणतीही दोन** टीप लिहा.

अ) मार्शल योजना आणि पश्चिम युरोप

ब) युरोपियन संघ

क) अलिप्तवादी चळवळ

ड) स्त्री मुक्ती चळवळ

3CF86A1011337DD969064E944A99F8B5

TYBA sem V

Time – 2:30 Hours **Total Marks – 80**

Instructions- 1) It is compulsory to solve all the questions.
2) All questions carry equal marks.

Q. 1 Examine the evolution of Indian archaeology by defining archaeology.

Or

Q. 1 What is Excavation? State the various methods of Excavation.

Q. 2 Explain the concept of the Stone Age and review the progress of human life in the Palaeolithic Age.

Or

Q. 2 Write information about different places of the Neolithic age by mentioning its salient features.

Q. 3 Explain the history of Indian epigraphy.

Or

Q. 3 Discuss about different types of inscriptions.

Q. 4 State the contribution of Numismatics in Ancient Indian history.

Or

Q. 4 Describe the history of ancient Indian coins and write the features of Gupta Age coins.

E8C6FFDEB4C489507D86F08973D9FB9F

मराठी रुपांतर

वेळ: २:३० तास

एकूण गुण- ८०

सूचना- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1 अ. पुरातत्व शास्त्राचा अर्थ सांगून भारतीय पुरातत्व शास्त्राच्या विकासाचा आढावा घ्या.

किंवा

प्रश्न 1 अ. उत्खनन म्हणजे काय? उत्खननाच्या विविध पध्दती सांगा.

प्रश्न 2 अ. अश्मयुग ही संकल्पना स्पष्ट करून पुराश्म युगातील मानवी जीवनाच्या प्रगतीचा आढावा घ्या.

किंवा

प्रश्न 2 अ. नवपाषण युगाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगून विविध स्थळांची माहिती लिहा.

प्रश्न 3 अ. पुराभिलेख शास्त्र म्हणजे काय ते सांगून पुराभिलेख शास्त्राचा इतिहास स्पष्ट करा.

किंवा

प्रश्न 3 अ. अभिलेखांचे विविध प्रकार विषद करा.

प्रश्न 4 आ. प्राचीन भारतीय इतिहास लेखनात नाणकशास्त्राचे योगदान सांगा.

किंवा

प्रश्न 4 आ. प्राचीन भारतीय नाण्यांचा इतिहास सांगून गुप्तकालीन नाण्यांची वैशिष्ट्ये लिहा.

E8C6FFDEB4C489507D86F08973D9FB9F

c BSc

Paper / Subject Code: 97017 / HISTORY: History of Medieval India (1000 CE - 1526 CE)

TYBA - History - sem V

(Time: 03 Hours) **(Total Marks: 100)**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

Q.1 Describe the Socio-political conditions in India on the eve of the Turkish invasion.

OR

Evaluate the achievements of Iltutmish as a ruler.

Q.2 Give an account of the Central Government under the Delhi Sultanate

OR

Examine the reforms of Ala-ud-din Khilji.

Q.3 Give an account for the rise and growth of Vijayanagar Empire.

OR

Trace the Socio- economic condition under the Bahamani Sultanate.

Q.4 Discuss the Causes and impact of the Bhakti movement during the Delhi Sultanate.

OR

Explain the education system under the Delhi Sultanate.

Q.5 Write short notes on **any two** of the following.

a. Razia Sultan

b. Reforms of Firuz Shah Tughlaq

c. Mahmud Gawan

d. Position of Women in Sultanate period

****

F257236C2664CEF06038A3ED38804FF7

मराठी अनुवाद

(३ तास) (एकूण गुण: १००)

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१. तुर्की आक्रमणाच्या वेळी भारतातील सामाजिक-राजकीय परिस्थितीचे वर्णन करा.

किंवा

शासक म्हणून इल्तुतमिशच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

प्र. २. दिल्ली सुलतान अधिपत्याखालील केंद्रीय प्रशासनाची माहिती द्या .

किंवा

अलाउद्दीन खिलजीच्या सुधारणांचे परीक्षण करा.

प्र.३. विजयनगर साम्राज्याच्या उदय आणि वाढीचा सविस्तार लिहा .

किंवा

बहामनी सुलतानांच्या अधिपत्याखालील सामाजिक-आर्थिक स्थितीचा प्रकाश टाका.

प्र.४. दिल्ली सुलतान काळातील भक्ती चळवळीची कारणे आणि परिणाम यांची चर्चा करा.

किंवा

दिल्ली सुलतान काळातील शिक्षण पद्धती स्पष्ट करा.

प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही **दोनवर** लहान टिपा लिहा.

अ. रझिया सुलताना

ब. फिरोजशहा तुघलकाच्या सुधारणा

क. महमूद गवान

ड. सुलतान काळातील स्त्रियांचे स्थान

****

F257236C2664CEF06038A3ED38804FF7

T4BA Sem V

Paper / Subject Code: 97047 / HISTORY: History of Modern Maharashtra (1818 CE-1960 CE)

[Time: 3 Hours] **Marks: 100**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B. 1. Attempt all questions.
2. All questions carry equal marks

Q.1 A. Describe the socio-economic condition of Maharashtra in the 19th century. (20)

OR

Q.1 B. Write a detail note on the tribal uprisings in Maharashtra.

Q.2 A. Review the teachings and achievements of Satyashodhak Samaj (20)

OR

Q.2 B. Analyse the work and contribution of thinkers of Maharashtra in awakening economic nationalism.

Q.3 A. Evaluate the contribution of Maharashtra to Mahatma Gandhi's Quit India Movement. (20)

OR

Q.3 B. Enumerate the various stages of Samyukta Maharashtra Movement.

Q.4. A.Trace the efforts made by the social reformers of Maharashtra in emancipation of of women (20)

OR

Q 4 B. Examine the role of Chhatrapti Shahu Maharaj and V.R. Shinde towards upliftment of Depressed classes.

Q.5. **Attempt any two short notes:** (20)

1 Judicial Administrative System during British Period
2. Prarthana Samaj
3. Revolutionaries in Maharashtra
4. Dr. B.R Ambedkar

DA58407F2BE9AED491DD657F6306E025

[वेळ: ३ तास] गुण: १००

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना. १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नाना समान गुण आहेत

प्र.१ अ. १९ व्या शतकातील महाराष्ट्राच्या सामाजिक-आर्थिक स्थितीचे वर्णन करा. (२०)

किंवा

प्र.१ ब. महाराष्ट्रातील आदिवासी उठावांवर तपशीलवार माहिती लिहा.

प्र.२ अ. सत्यशोधक समाजाची शिकवण आणि योगदान यांचा आढावा द्या. (२०)

किंवा

प्र.२.ब. आर्थिक राष्ट्रवादाच्या जागृतीतील महाराष्ट्रातील विचारवंतांचे कार्य आणि योगदान यांचे विश्लेषण करा.

प्र.३ अ. महात्मा गांधींच्या भारत छोडो आंदोलनात महाराष्ट्राच्या योगदानाचे मूल्यमापन करा. (२०)

किंवा

प्र.३ ब. संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीतील विविध टप्यांचे विविध परीक्षण करा.

प्र.४ अ. स्त्रियांच्या मुक्तीसाठी महाराष्ट्रातील समाजसुधारकांनी केलेल्या प्रयत्नांचा मागोवा घ्या (२०)

किंवा

प्र.४.ब. छत्रपती शाहू महाराज आणि विठ्ठल रामजी शिंदे यांनी वंचित वर्गाच्या उन्नतीसाठी केलेल्या कार्याचे परीक्षण करा.

प्र.५. कोणत्याही दोन टिपालिहा. (२०)

1 महाराष्ट्रातील ब्रिटीश कालीन न्यायव्यवस्था

2. प्रार्थना समाज

3. महाराष्ट्रातील क्रांतीकारी चळवळ

4. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

DA58407F2BE9AED491DD657F6306E025

C128C

TYBA - sem V - History

Time: 3Hours Marks: 80

Note: 1. All Questions are compulsory.

2. All questions carry equal marks.

Q.1 A Describe the meaning, nature and scope of History.

OR

B Comment on History and its auxiliary sciences.

Q.2 A. State the nature and types of historical sources.

OR

B. Explain the importance of Archival sources.

Q.3 A. Discuss the various methods of data collection in Historical research.

OR

B. Write the importance of foot notes and bibliography in Historical research.

Q. 4 A Analyze the various sources of the study of Medieval Indian History.

OR

B. Give an account of the sources of Modern and Contemporary Indian History.

****

3CF1EB5EDE6ACF38A261C3DD50EFC593

वेळ: ३ तास गुण: ८०

सूचना : १ सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहे.

२ सर्व प्रश्नांना सामान गुण आहेत.

प्रश्न १ अ) इतिहासाचा अर्थ, स्वरूप व व्याप्ती यांचे वर्णन करा.

किंवा

ब) इतिहास व त्याच्या साहाय्यकारी शास्त्रांवर भाष्य करा .

प्रश्न २ अ) इतिहास लेखनाच्या साधनांचे स्वरूप व प्रकारांची माहिती द्या.

किंवा

ब) पुराभिलेखीय साधनांचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न ३ अ) इतिहास संशोधनातील तथ्य संकलनाच्या विविध पद्धतींची चर्चा करा.

किंवा

ब) तळटीपा आणि संदर्भ ग्रंथसूचीचे ऐतिहासिक संशोधनातील महत्व सांगा.

प्रश्न ४ अ) मध्ययुगीन भारताच्या इतिहास लेखनासाठी विविध प्रकारच्या साधनांचे विश्लेषण करा.

किंवा

ब) आधुनिक व समकालीन भारताच्या इतिहासाच्या साधनांची माहिती लिहा.

****

3CF1EB5EDE6ACE38A261C3DD50EFC593

वेळ- ३ तास

एकूण गुण :१००

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२.सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न १. अ) तुमच्या अभ्यासक्रमातील मराठांच्या इतिहासाच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त असलेल्या मराठी आणि फारशी साधनांचे परिक्षण करा (२०)

किंवा

ब)१७ व्या शतकातील द्ख्खनची राजकीय आणि भौगोलिक परिस्थिती स्पष्ट करा.

प्रश्न २. अ)अफझलखान प्रकरणाच्या विशेष संदर्भात मराठे व विजापूर संबंधाचे वर्णन करा (२०)

किंवा

ब)शिवाजी महाराजांचे युरोपियन सत्तांशी असलेल्या संबंधाचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न३ .अ)शिवराज्याभिषेकावर सविस्तर टीप लिहा (२०)

किंवा

ब)ताराबाई व शाहू यांच्यातील यादवी युद्धास कारणीभूत ठरलेल्या घटनांवार प्रकाश टाका.

प्रश्न४. अ)शिवाजी महाराजांच्या केंद्रीय प्रशासन व्यवस्थेची चर्चा करा. (२०)

किंवा

ब) शिवाजी महाराजांच्या लष्करी प्रशासनाचा आढावा घ्या .

प्रश्न५ वा :खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** टिपा लिहा . (२०)

अ)१७ व्या शतकातील द्ख्खनची सामाजिक स्थिती

ब)शाहिस्तेखान प्रकरण

क) छत्रपती संभाजी

ड)शिवाजी महाराजांची जमीन महसूल पद्धत

****

8800096A7F25342DD6B57498F185680D

Time-3 Hours **Total Marks: 100**

NB : **1. Attempt all questions .**
2. All questions carry equal marks.

Q 1.A) Examine Marathi and Persian sources in your study period of Maratha history. (20)

Or

B) Explain the Political and geographical condition of the Deccan in the 17th century.

Q 2. A) Describe the relation between the Marathas and Bijapur with special reference to the Afzal Khan episode. (20)

Or

Evaluate Shivaji Maharaj's relationship with European powers.

Q 3. A)Write a detail note on Shivaji Maharaj's Coronation (20)

Or

Trace the events that led to the civil war between Tarabai and Shahu.

Q 4. A) Discuss the Central administration of Shivaji Maharaj (20)

Or

B) Review the Military administration of Shivaji Maharaj

Q 5: Write any two short notes of the Following (20)

A) Social condition of Deccan in the 17th century

B) Shahista khan episode

C) Chhatrapati Sambhaji

D) Revenue administration of Shivaji Maharaj

****

8800096A7F25342DD6B57498F185680D

TyBA - Sem V

Marathi

April - 2024

Pages - (12)

वेळ : ३ तास गुण : १००

सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न १. अ) मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा विकास घडवून आणणाऱ्या 'पोवाडा' आणि 'लावणी' या काव्यप्रकाराचे स्वरूपविशेष सविस्तर लिहा (२०)

किंवा

आ) अनंतफंदी आणि रामजोशी या शाहिरांच्या साहित्याचा परिचय करून द्या.

प्र. २ अ) नाथ व दत्त संप्रदायाच्या ग्रंथनिर्मितीचे स्वरूप विशद करा. (२०)

किंवा

आ) 'समर्थ व लिंगायत पंथीयांनी पंथप्रसार करण्याच्या उद्देशाने साहित्यनिर्मिती केली.' या विधानाची चर्चा करा.

प्र ३. अ) ख्रिस्ती धर्मीय मराठी साहित्याच्या प्रेरणा सांगून त्याचे स्वरूपविशेष स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

आ) 'मराठी साहित्य आणि भाषा समृध्द करण्यामागे इस्लामी संतकवींचे मोलाचे योगदान आहे.' या विधानाचा परामर्श घ्या.

प्र. ४ अ) बखर गद्याच्या प्रेरणा सांगून शिवपूर्वकालीन बखरींचा परिचय करून द्या. (२०)

किंवा

आ) 'मराठी बखरलेखनाचा पेशवाईत विकास झाला,' हे विधान पेशवेकालीन बखरींच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्र. ५) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) (२०)

अ) होनाजी बाळा
ब) दासोपंतांची पासोडी
क) हुसेन अंबरखान
ड) भाऊसाहेबांची बखर

****

A13637AEBC0B7D82998CB9E49A842AB5

(वेळ ३ तास) गुण : १००

सूचना १. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
२. सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.

१. अ. भाषाभ्यासाच्या विविध पद्धती सांगून ऐतिहासिक भाषाभ्यास पद्धती सविस्तर समजावून सांगा.

किंवा

आ. वर्णनात्मक भाषा विज्ञानाचे स्वरूप सांगून वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाचे मूलतत्त्वे स्पष्ट करा. २०

२. अ. स्वनिम विश्लेषणाची तत्त्वे सांगून स्वनिमविन्यासाच्या प्रक्रियेचा आढावा घ्या.

किंवा

आ. स्वनिमांचे प्रकार सांगून खंडिताधिष्ठीत स्वनिमांच्या प्रकारांची सोदाहरण चर्चा करा. २०

३. अ. रुपिमविन्यास ही संकल्पना सांगून रुपिमांच्या विविध प्रकारांची माहिती लिहा.

किंवा

आ. 'रुपिकांतर हे रुपिमसापेक्ष असतात' या विधानाची सार्थकता स्पष्ट करा आणि रुपिकांतराचे प्रकार समजावून सांगा. २०

४. अ. अर्थविचाराचे स्वरूप उलगडून अर्थाचे प्रकार साधार स्पष्ट करा.

किंवा

आ. अर्थविन्यासातील अर्थ व अर्थसंबंध उदाहरणांसह पटवून द्या. २०

५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) २०

१) भाषिक भांडार व लघुक्षेत्रे

२) स्वनांचे गुणधर्म

३) रूपिका आणि शब्द: साम्यभेद

४) अर्थक्षेत्र संकल्पना

8800096A7F25342DD6B57498F16AFDCE

CBSC (3)

Paper / Subject Code: 97002 / Marathi: History of Medieval Marathi Lit.

TYBA – SemV – Marathi

वेळ :३ तास गुण १००

सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडवा.
२.सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१ अ) शिलालेख व ताम्रपट यांवरील मराठी लेखनाच्या आधारे प्रारंभीच्या मराठी भाषेच्या स्वरूपाची आणि मध्ययुगीन सामाजिक-सांस्कृतिक व्यवहाराची चर्चा करा. (२०)

किंवा

ब) महानुभावीय साहित्याच्या प्रेरणा सांगून चरित्रात्मक गद्य ग्रंथांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.२ अ) तेराव्या शतकातील एक प्रमुख भक्तिसंप्रदाय म्हणून वारकरी संप्रदायाचे धार्मिक, सामाजिक व साहित्यिकदृष्ट्या वेगळेपण स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

ब) संत ज्ञानदेव आणि नामदेव यांच्या वाङ् मयाचा परिचय करून द्या.

प्र.३ अ) बहामनी राजवटीच्या पार्श्वभूमीवर संत एकनाथांच्या वाङ्मयीन रचनांचे स्वरूप स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

ब) संत तुकारामांच्या अभंग वाङ्मयाचा परिचय करून द्या.

प्र. ४ अ) पंडिती काव्याच्या प्रेरणा सांगून त्याचे स्वरूपविशेष सोदाहरण स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

ब) पंडित कवी मुक्तेश्वर आणि मोरोपंत यांच्या काव्यनिर्मितीचा परिचय करून द्या.

प्र. ५) टीपा लिहा **(कोणत्याही दोन)** (२०)

अ) महदंबा
ब)चोखामेळा
क)एकनाथी भागवत
ड)दमयंती स्वयंवर

****

8785BE2FC2F054DD19CAADABCB685E37

(4)

TYBA - Sem V - Marathi

वेळ २ तास ३० मिनिटे एकूण गुण ७५

सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात

प्रश्न१ अ) ऐतिहासिक भाषाभ्यास पद्धतीचे स्वरूप, प्रकार व मर्यादांचा सोदाहरण मागोवा घ्या. (१५)

किंवा

ब) वर्णनात्मक भाषाभ्यासाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न२ **अ)** स्वन, स्वनिम, स्वनांतर या संकल्पना स्पष्ट करून स्वनांची लक्षणे सविस्तर लिहा. (१५)

किंवा

ब) उच्चारणस्थानावर आधारित स्वनांचे प्रकार सोदाहरण लिहा.

प्रश्न३ अ) रूपिम म्हणजे काय? रूपिमाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा (१५)

किंवा

ब) रूपिकांतर ही संकल्पना स्पष्ट करून रूपिकांतराचे प्रकार सोदाहरण लिहा.

प्रश्न४अ) अर्थ म्हणजे काय ते सांगून शब्दनिष्ठ अर्थाच्या प्रकारांचा परामर्श घ्या. (१५)

किंवा

ब) अर्थाच्या विविध व्याख्या सांगून अर्थनिश्चितीतील अडचणींचा सविस्तर आढावा घ्या.

प्रश्न ५ अ) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) (१०)

१) ऐतिहासिक भाषाविज्ञान पद्धती प्रथम कोणी व केव्हा मांडली?

२) सूक्ष्मलक्षी समाजभाषाविज्ञान म्हणजे काय?

३) महाप्राण स्वन म्हणजे काय?

४) सीमासंधीची दोन उदाहरणे लिहा.

५) रूपिकेचे दोन प्रकार कोणते?

६) शब्द व रूपिका यातील किमान एक फरक लिहा.

७) 'सिनेमाला येणार का?', 'पाऊस पडतो आहे.' ही विधाने अर्थाच्या कोणत्या प्रकारची आहेत?

८) अर्थविन्यासानुसार समानार्थता म्हणजे काय?

X51Y7698ECX51Y7698ECX51Y7698ECX51Y7698EC

ब) खालील वाक्यातील रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. (०५)

१) भाषिक सापेक्षतावादाचा सिद्धांत ..... यांनी मांडला.

अ) सपीर आणि व्होर्फ ब) सोस्यूर आणि ब्लूमफील्ड

क) विल्यम जोन्स आणि ग्रिअर्सन ड) मलिनोव्हस्की आणि फर्थ

२) खालीलपैकी ..... हे घर्षक स्वन आहेत.

अ) क, ग, ट, ड ब) श, स

क) ल, ळ ड) च, छ, ज, झ

३) स्वनिमाचे विच्छेदन .....

अ) नेहमी होते ब) कधी कधी होते

क) होत नाही ड) कधी कधी होत नाही

४) रूपिकान्तरांचे लेखन ..... करतात.

अ) महिरपी कंसात ब) चौकोनी कंसात

क) गोल कंसात ड) दोन तिरप्या रेषांमध्ये

५) 'चिकणी' हा शब्द .....चे उदाहरण आहे.

अ) शैलीगत ब) परावर्तित

क) भावपर ड) साहचर्यपर

****

X51Y7698ECX51Y7698ECX51Y7698ECX51Y7698EC

TYBA - Sem V - Marathi

वेळ : ३ तास गुण : १००

सूचना : १. *सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.*

२. *उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.*

प्रश्न १. (अ) आनंदवर्धनाच्या ध्वनिसिद्धान्ताचा सविस्तर परामर्श घ्या. (२०)

किंवा

(आ) भारतीय साहित्यशास्त्रातील क्षेमेंद्राच्या औचित्यविचाराची सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न २. (अ) भारतीय साहित्यशास्त्रातील भरतमुनींचे नाट्यविषयक रसविवेचन विशद करा. (२०)

किंवा

(आ) अभिनवगुप्ताची रसास्वादविषयक उपपत्ती सविस्तर सांगा.

प्रश्न ३. (अ) शब्दशक्ती म्हणजे काय ते सांगून, 'अभिधा' व 'लक्षणा' शब्दशक्तीचे विवेचन करा. (२०)

किंवा

(आ) काव्यरचनेतील 'वृत्त' व 'मुक्तछंद' या संकल्पनांची गुणवैशिष्ट्ये आणि मर्यादांचा परामर्श घ्या.

प्रश्न ४. (अ) साहित्यनिर्मितीच्या केंद्रस्थानी असलेल्या 'प्रतिभाशक्ती'ची स्वरूपवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

(आ) 'साहित्य प्रयोजन' ही संकल्पना स्पष्ट करून, मम्मटाने सांगितलेल्या साहित्यप्रयोजनांची चर्चा करा.

प्रश्न ५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) (२०)

१) कुंतकाचा वक्रोक्तिविचार.

२) भट्टनायकाचे रसविवेचन.

३) व्यंजना शब्दशक्ती.

४) साहित्याच्या निर्मितीप्रक्रियेतील 'व्युत्पत्ती'चे स्थान.

8CD821FFC8CA5E625051E9A2AFA869A7

TYBA - sem V - Marathi

वेळ: ३ तास

एकूण गुण: १००

सूचना - १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न १ अ) 'आधुनिक' ही संकल्पना स्पष्ट करून आधुनिकतेची लक्षणे लिहा. (गुण २०)

किंवा

ब) आधुनिकतावादी साहित्याचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.

प्रश्न २ अ) १९४५ नंतरच्या आधुनिक मराठी कथा प्रवाहाचे विशेष लिहा. (गुण २०)

किंवा

ब) १९६० नंतरच्या मराठी कादंबरीचा तुमच्या शब्दांत सविस्तर आढावा घ्या.

प्रश्न ३ अ) सतीश तांबे यांच्या 'मुक्काम पोस्ट सांस्कृतिक फट' ह्या कथासंग्रहातील कथांच्या रूपबंधांची साधार चर्चा करा. (गुण २०)

किंवा

ब) सतीश तांबे यांच्या 'मुक्काम पोस्ट सांस्कृतिक फट' ह्या कथासंग्रहातील कथांची आशयसूत्रे स्पष्ट करा.

प्रश्न ४ अ) "राकेश वानखेडे यांच्या 'पुरोगामी' या कादंबरीतून दलित चळवळीचे वास्तव अभिव्यक्त झाले आहे." ह्या विधानाचा परामर्श घ्या. (गुण २०)

किंवा

ब) राकेश वानखेडे यांच्या 'पुरोगामी' या कादंबरीच्या कथानकातील विविध कथासूत्रांचे तुमच्या शब्दांत मूल्यमापन करा.

प्रश्न ५. पुढीलपैकी कोणत्याही **दोन** टिपा लिहा. (गुण २०)

१) आधुनिक साहित्यातील बंडखोरी

२) १९९० नंतरच्या कादंबरी लेखनातील प्रवृती

३) 'मुक्काम पोस्ट सांस्कृतिक फट' ह्या कथासंग्रहाची निवेदनशैली

४) 'पुरोगामी' ह्या कादंबरीतील शुध्दोधन शिवशरण

3CF86A1011337DD969064E944A9B192D

C8365

(8)

TYBA - Sem V - Marathi

वेळ - २.३० मि. एकूण गुण - ७५

सूचना - सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र. १ (अ) भारतीय साहित्यशास्त्रातील वक्रोक्तीसिद्धांताच्या आधारे साहित्यस्वरूपचर्चेचा सविस्तर आढावा घ्या. १५

किंवा

(आ) साहित्यस्वरूपचर्चेत रितीसिद्धांताचे महत्त्वाचे योगदान आहे. - चर्चा करा.

प्र.२ (अ) रससूत्राच्या भाष्यकारांपैकी भट्टलोल्लट यांची मांडणी व त्यावरील शंकुकाचे आक्षेप याचा सविस्तर आढावा घ्या. १५

किंवा

(आ) रससूत्र स्पष्ट करून अभिनवगुप्ताची रसास्वादविषयक चर्चा सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.३ (अ) शब्दशक्ती म्हणजे काय ते सांगून अभिधा व व्यंजना या शब्दशक्तींचे स्वरूप स्पष्ट करा. १५

किंवा

(आ) छंद व मुक्तछंद या संकल्पनांच्या आधारे साहित्याच्या भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र. ४ (अ) प्रतिभा, व्युत्पत्ती व अभ्यास या संकल्पनांच्या आधारे साहित्यनिर्मितीचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा. १५

किंवा

(आ) भारतीय साहित्यशास्त्रातील प्रयोजनविचाराचा सविस्तर आढावा घ्या.

प्र.५ (अ) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. १०

(१) *नाट्यशास्त्र* हा ग्रंथ कोणी लिहीला आहे?

(२) वक्रोक्ती हे काव्याचे जीवित आहे असे कोणी म्हटले आहे?

(३) भरताने सांगितलेले विभावाचे प्रकार कोणते आहेत?

(४) वाचक अथवा प्रेक्षक हा नाट्यप्रयोगात बाहेरचा असतो असे कोणी मांडले आहे?

(५) लक्षणेच्या कोणत्याही दोन प्रकारांची नावे लिहा.

(६) वामनाच्या मते, सर्वश्रेष्ठ रिती कोणती?

X51Y1CD6F0X51Y1CD6F0X51Y1CD6F0X51Y1CD6F0

(७) प्रतिभा ही नैसर्गिक व पूर्ववासनागुणानुबन्धि असते असे कोणी म्हटले आहे?

(८) मम्मटाचा साहित्यशास्त्रविषयक ग्रंथ कोणता?

(ब) पुढील प्रश्नांसमोरील योग्य पर्याय निवडून उत्तरे पुन्हा लिहा. 01

(१) ध्वनी हा काव्याचा आत्मा असे कोणी म्हटलेआहे?

(क) भरत (ख) वामन

(ग) कुंतक (घ) आनंदवर्धन

(२) *औचित्यविचारचर्चा* हा ग्रंथ कोणी लिहीला आहे?

(क) वामन (ख) रूद्रट

(ग) भरत (घ) क्षेमेंद्र

(३) रती या स्थायीभावाचे रूपांतर कोणत्या रसात होते?

(क) बिभत्स (ख) शृंगार

(ग) करूण (घ) रौद्र

(४) कविकडे दर्शना व वर्णना असते असे कोणी म्हटले आहे?

(क) दण्डी (ख) वामन

(ग) मम्मट (घ) भट्टतौत

(५) संभावनाविरह हे रसविघ्न कोणी मांडले आहे?

(क) अभिनवगुप्त (ख) आनंदवर्धन

(ग) लोल्लट (घ) शंकुक

X51Y1CD6F0X51Y1CD6F0X51Y1CD6F0X51Y1CD6F0

CBSC (10)

वेळ: २:३० मिनिटे Marathi गुण: ८०

TYBA - Sem V -

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे .

२. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात .

प्रश्न १. अ) भाषांतर ,रूपांतर , अनुवाद आणि अर्वाचीनीकरण या संकल्पनांचा साधार आढावा घेऊन यामधील साम्यभेदा संदर्भात साधक बाधक चर्चा करा २०

किंवा

ब) भाषांतर प्रक्रियेत 'संस्कृती' या घटकाचे महत्व सोदाहरण स्पष्ट करा .

प्रश्न २. अ) ललित साहित्याच्या अनुषंगाने भाषांतर प्रक्रियेत निर्माण होणाऱ्या भाषिक समस्यांचा आढावा घ्या . २०

किंवा

ब) भाषांतर प्रक्रियेत शैली हा घटक कसा वैशिष्ट्यपूर्ण ठरतो सोदाहरण स्पष्ट करा .

प्रश्न ३. अ) पुढीलपैकी एका इंग्रजी **किंवा** हिंदी उताऱ्याचे सुबोध मराठीत भाषांतर करा . १०

१. The true value of Andaman and Nicobar goes beyond their beauty. There are unique features that make it a very special place and it must be protected at any cost. Why? Zoologists will probably answer: The islands contain hundreds of mammals, birds, reptiles, and amphibians that are native flowering plants. But the most important statements will come from anthropologists and environmentalists. Anthropologists will say: We have local people! The Andaman, Jarawa, Sentinels, Shopping, Ongs and Nicobaris are indigenous cultures, found only in a small area and nowhere else on earth. The environmentalist will answer: The Andaman and Nicobar Islands are the world's hotspots for biodiversity.

२. भारतीय संस्कृति सर्वव्यापी और विशाल है और लेखक इनके सामने विनम्र है | यह समुद्र और आकाश के साथ-साथ प्रकाश और कमल के बीच की विशिष्टता की तरह है | वह जीवन में उच्च मानवीय मूल्यों को विकसित करने और सकारात्मक चीजो की ओर ले जाने की शक्ती रखती है | लेखक इस महान संस्कृति का उपासक बनने की इच्छा रखता है, जो इस तरह के सर्वव्यापी मेले का निर्माण करके मानव जाति को समृद्धि की ओर ले जाना चाहता है |

आ) पुढील मराठी उताऱ्याचे इंग्रजी **किंवा** हिंदीत भाषांतर करा . १०

विष्णू सखाराम खांडेकर यांचा जन्म सांगली येथे झाला. ते मुंबई विद्यापीठातून मॅट्रीकची परीक्षा उत्तीर्ण झाले आणि पुढील शिक्षण घेण्यासाठी फर्ग्युसन कॉलेजमध्ये त्यांनी प्रवेश घेतला. परंतु त्यांना शिक्षण सोडावे लागले. १९२० मध्ये शिरोड नावाच्या गावातील एका शाळेत शिक्षक म्हणून ते रुजू झाले. १९४८ मध्ये ते कोल्हापूरला गेले आणि त्यांनी प्रसिद्ध चित्रपट निर्माते मास्तर विनायक यांच्यासाठी नाटके लिहायला सुरुवात केली. प्रकृती अस्वास्थ्यामुळे त्यांना खूप त्रास सहन करावा लागला. त्यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार मिळाला. पद्मभूषण पुरस्कारानेही ते सन्मानित झाले. ज्ञानपीठ पुरस्कार प्राप्त करणारे ते पहिले मराठी साहित्यिक होते .

3CF1EB5EDE6ACF38A261C3DD50D07F3D

प्रश्न ४ अ) १. पुढील प्रशासकीय पारिभाषिक शब्दांच्या जोड्या जुळवा . १०

१. Budget	१. पुस्तिका
२. Visa	२. दिनदर्शिका
३. Whip	३. वार्षिक अहवाल
४. Ministry	४. अर्थसंकल्प
५. Calendar	५. पारपत्र
६. Section	६. प्रतोद
७. Booklet	७. मंत्रालय
८. Administration	८. अध्यादेश
९. Annual Report	९. कलम
१०. Ordinance	१०. प्रशासन

२ . खालील पारिभाषिक संज्ञांना योग्य मराठी पर्याय द्या . १०

१. Term
२. Act
३. Collector
४. Agenda
५. Typist

किंवा

आ) पुढीलपैकी कोणत्याही **दोन** टिपा लिहा .

१. कोशाचे स्वरूप
२. कोशांच्या नोंदी
३. अकारविल्हे
४. सूची वाङ्मय

****

3CF1EB5EDF6ACF38A261C3DD50D07F3D

[वेळ २ : ३० तास] [गुण : ८०]

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. **अ.** साहित्य, समाज व संस्कृती या संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करून त्यांच्या परस्परसंबंधांची सविस्तर चर्चा करा. २०

किंवा

आ. तेन व मार्क्स यांच्या सिद्धांतांच्या आधारे साहित्य व समाज यांमधील संबंधांची मांडणी करा.

२. **अ.** महानगरीय साहित्याची स्वरूपवैशिष्ट्ये उदाहरणांसह विशद करा. २०

किंवा

आ. "क्रमशः' कादंबरीमध्ये समाजाच्या विविध स्तरांतील महानगरीय वास्तवाचे दर्शन घडते.' – या विधानाचा परामर्श घ्या.

३. **अ.** ग्रामीण साहित्य ही संकल्पना स्पष्ट करून मराठी साहित्यात ग्रामजीवनाचे दर्शन कसे घडते ते थोडक्यात स्पष्ट करा. २०

किंवा

आ. "धग असतेच आसपास' या कवितासंग्रहात ग्रामीण आशयसूत्रांचे वैविध्य दिसून येते.' – या विधानाची चिकित्सा करा.

४. **कोणत्याही दोन टीपा लिहा.** २०

१. स्त्रीवादाची संकल्पना

२. आंबेडकरवाद

३. 'धग असतेच आसपास'मधील गावगाडा

४. 'क्रमशः'मधील पहिली आणि दुसरी या स्त्रीप्रतिमांचे नातेसंबंध

****

E8C6FFDEB4C489507D86F08973D581B3